

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT**

Raziskava o vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolski vzgoji in njegovih učinkih v času epidemije bolezni covid-19

Zaključno poročilo o rezultatih raziskave

Dr. Jerneja Jager
Barbara Japelj Pavešič
Tina Mervic
Mag. Mateja Režek
Petra Zgonec

Vsebina

UVOD.....	1
Metodologija raziskave in opis vzorca.....	1
Vodstveni delavci in podatki o vrtcih	2
Strokovni delavci	4
Starši	5
VLOGA VRTCA V ČASU EPIDEMIJE.....	6
Poimenovanje »nujno varstvo«.....	6
Prevladujoča medicinsko-higienska paradigma	8
ORGANIZACIJA DELA V ČASU EPIDEMIJE IN ZAGOTAVLJANJE KAKOVOSTI VIZ.....	10
Oddelki nujnega varstva	11
Uresničevanje priporočil za preprečevanje širjenja okužb z boleznijo covid-19.....	13
Zagotavljanje mehurčkov, sočasnosti.....	13
Nezdruževanje ter vzdrževanje ustrezne razdalje.....	14
Nošenje zaščitnih mask	14
Razkuževanje	14
Zunanja igrala	15
Uvajanje otrok novincev.....	15
Druge težave in opažanja, mnenja	15
Financiranje predšolske vzgoje v času epidemije.....	16
VPLIV ZAPRTJA VRTCEV NA POČUTJE IN VEDENJE OTROK.....	16
Počutje otrok v času delnega zaprtja vrtcev	16
Ponovna vrnitev otrok v vrtce	20
Počutje otrok v času, ko niso obiskovali vrtca.....	24
PROCES VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA.....	25
Delo na daljavo	25
Neposredno delo	27
Realizacija zastavljenih ciljev	27
Delo v spremenjenih razmerah	29
PODPORA STROKOVNIM DELAVCEV	29
Povezovanje z drugimi na daljavo	29
Dejavnosti profesionalnega razvoja	31
Strokovna (in moralna) podpora	31
PODPORA DRUŽINAM	33

Vzpostavljanje stika z družinami	33
Podpora staršem v času popolnega in/ali delnega zaprtja vrtcev	38
Podpora ranljivim skupinam (tujejezične družine, družine z otroki s posebnimi potrebami)	39
GLAVNI POUČENKI RAZISKAVE.....	41

UVOD

Na Pedagoškem inštitutu, v Centru za kakovost v vzgoji in izobraževanju Korak za korakom smo po naročilu in s podporo Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport izvedli raziskavo o vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolski vzgoji in njegovih učinkih v času epidemije bolezni covid-19.

Raziskava je bila zelo pomembna, saj je naslavljala v epidemiji spregledano raven vzgojno-izobraževalnega (VIZ) sistema – predšolsko vzgojo. Slednja je utemeljena kot del VIZ-sistema in naslavlja otroke v njihovem najzgodnejšem in najboljčutljivejšem obdobju. Zaradi tega je pomembno razumeti, kaj se je v času epidemije dogajalo tako z otrokom, ki je oz. ni bil vključen v vrtec, in kaj se je dogajalo v vrtcih, katerih naloga je bila v tistem času opredeljena kot varstvena.

Namen raziskave je bil ugotoviti, kako je potekal proces VIZ (vzgoje in izobraževanja) v času epidemije; kaj se je v času zaprtja vrtcev dogajalo s populacijo otrok, vpisanih v vrtec; katere od rešitev, ki so bile aplicirane v tem obdobju, je smiselno obdržati tudi v prihodnje (npr. več sodelovanja s starši, stik z otrokom na daljavo, če je dolgotrajno bolan ipd.); katere spremembe zaznavajo strokovni delavci v otrokovem socialnem vedenju, čustvenem izražanju in doživljanju ter katere starši itd.

Metodologija raziskave in opis vzorca

Raziskava o vzgojno-izobraževalnem procesu v predšolski vzgoji in njegovih učinkih v času epidemije bolezni covid-19, ki je potekala med marcem in avgustom 2021, je bila zasnovana kot opazovanje predšolske vzgoje posameznega otroka z več vzporednih ravni:

- a) raven vrtca, ki opredeljuje delo vrtca v odnosu do nacionalne strategije boja z epidemijo in sprejema odločitve o spremenjenem načinu dela ter zaznava njihove posledice;
- b) raven oddelka v vrtcu, v katerega je otrok vključen in dela po spremenjenih pristopih;
- c) raven otrokovega domačega okolja, ki se bistveno poveže z institucionalno predšolsko vzgojo zaradi nacionalnih predpisov o zadrževanju ljudi doma.

Za vsako raven smo določili ciljno populacijo ljudi, od katerih smo v raziskavi s pomočjo spletnega orodja 1ka preko vprašalnikov zbirali informacije, stališča in pojasnila:

- vodstva vrtcev (vprašalnik za vodstvo),
- strokovne delavke v oddelkih (vprašalnik za strokovne delavke).
- starši otrok (vprašalnik za starše).

Poleg navedenega smo neodvisno od sodelujočih vrtcev oblikovali ekspertno skupino zaposlenih v predšolski VIZ, s pomočjo katere smo pripravili Priporočila za ukrepe in sistemske rešitve na področju predšolske vzgoje po izkušnji z epidemijo bolezni covid-19 (Bozovičar et. al., 2021). Priporočila so na voljo v ločenem, samostojnem dokumentu ([tukaj](#)).

Vzorčni okvir raziskave so sestavljali vsi javni vrtci v Sloveniji, ki so v času trajanja raziskave zajemali populacijo otrok v starosti od enega do šestih let. Iz raziskave smo izključili posamezne varuhe predšolske vzgoje ter zasebne vrtce, ker so po nacionalnih podatkih, posredovanih s strani MIZŠ, zajemali dovolj majhne deleže vpisanih otrok, skupaj manj kot 6 % (Preglednica 1).

Preglednica 1: Vzorčni okvir

	Število vrtcev	Število vpisanih otrok	Delež v populaciji
Javni	310	82.948	94,26 %
Zasebni	90	4.922	5,59 %
Zasebni vzgojitelj	2	22	0,03 %
Zavod za otroke s posebnimi potrebami	5	106	0,12 %
Skupaj	407	87.998	100,00 %

Vzorčni načrt je zajel izbiro vzorca vrtcev ter znotraj vrtcev oddelke otrok, ki so ciljna populacija. Vzorec je bil izbran dvostopenjsko, v prvem koraku vrtci in v drugem oddelki otrok znotraj izbranih vrtcev. Vzorec vrtcev je bil stratificiran implicitno po:

- statusu samostojnega vrtca ali vrtca pri osnovni šoli,
- statistični regiji kraja vrtca,
- velikosti, to je številu vseh vpisanih otrok; nekaj vrtcev daleč presega povprečno velikost v državi, zato so bili obravnavani posebej kot zelo veliki.

Končno je bilo izbranih 136 vrtcev, med njimi 90 samostojnih vrtcev in 46 vrtcev pri osnovni šoli. Med prvimi sta bila dva zelo velika. Vrtci so bili povabljeni k sodelovanju in naprošeni za seznam vseh oddelkov s številom vpisanih otrok v vsakega. Za vsak vrtec, ki je posredoval podatke, smo nato naključno vzorčili po en oddelk prve starostne skupine in po en oddelk druge starostne skupine. Na zelo velikih vrtcih sta bili vzorčena po dva oddelka vsake starosti. V izbranih oddelkih so bili v vzorec vključeni strokovne delavke izbranih oddelkov in starši vanje vpisanih otrok.

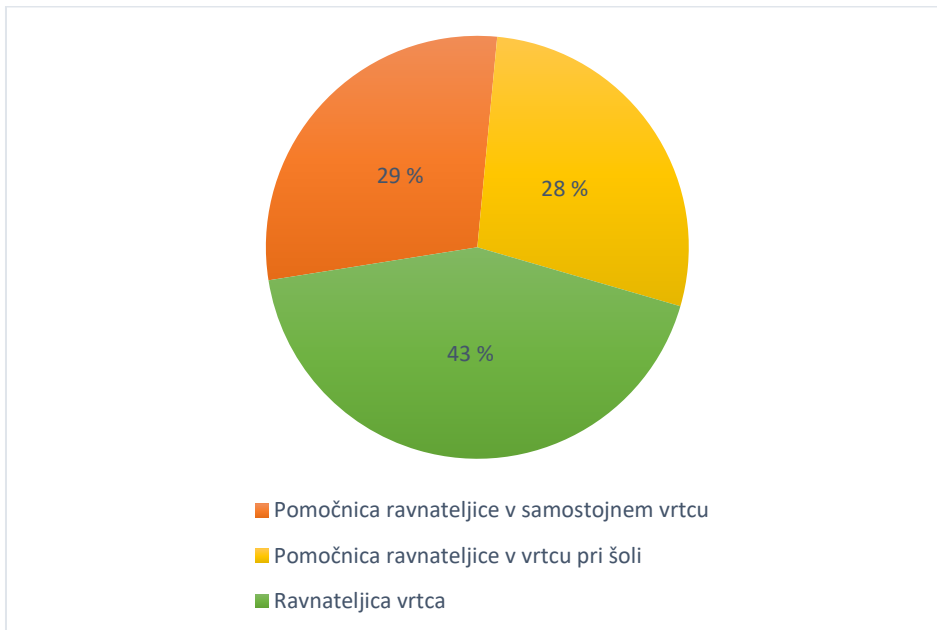
Vzorec je zajemal tudi predvidene nadomestne vrtce za primer zavrženega sodelovanja. Ker je vrtcev v Sloveniji v celoti malo, vsi vzorčeni vrtci niso dobili določene nadomestne enote. V prvem koraku se je za sodelovanje odločilo 107 vrtcev, to je 78 % od vseh v vzorec izbranih vrtcev. Po vključitvi nadomestnih vrtcev je končno sodelovanje potrdilo skupaj 110 vrtcev, kar je 80 % od vseh v vzorec izbranih vrtcev in predstavlja 35 % vseh javnih vrtcev v Sloveniji.

V okviru raziskave je svoja poročila o delu vrtcev posredovalo 155 vodstvenih delavcev (VD), 580 strokovnih delavcev (SD) in 2.816 staršev. V nadaljevanju natančneje predstavljamo vzorec po posameznih ciljnih skupinah.

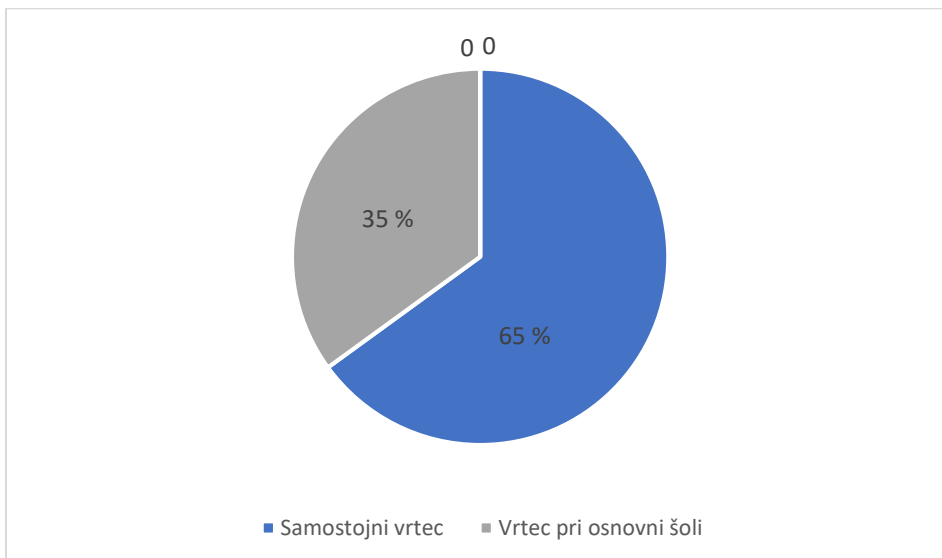
Vodstveni delavci in podatki o vrtcih

Vzorec VD je sestavljalo 43 % ravnateljev vrtcev, 29 % pomočnikov ravnatelja iz samostojnega vrtca in 28 % pomočnikov ravnatelja iz vrtca pri osnovni šoli (Slika 1). Dve tretjini VD (65 %, n = 148) sta bili zaposleni v samostojnih vrtcih, tretjina (35 %) pa v vrtcu pri osnovni šoli (Slika 2). Več kot polovica sodelujočih vrtcev se nahaja v bolj podeželskem okolju (57 %), v bolj mestnem pa 43 % vrtcev (Slika 3). Velikost vrtca je bila v vzorcu zastopana relativno enakomerno: sodelovalo je 22 % vrtcev, ki so imeli

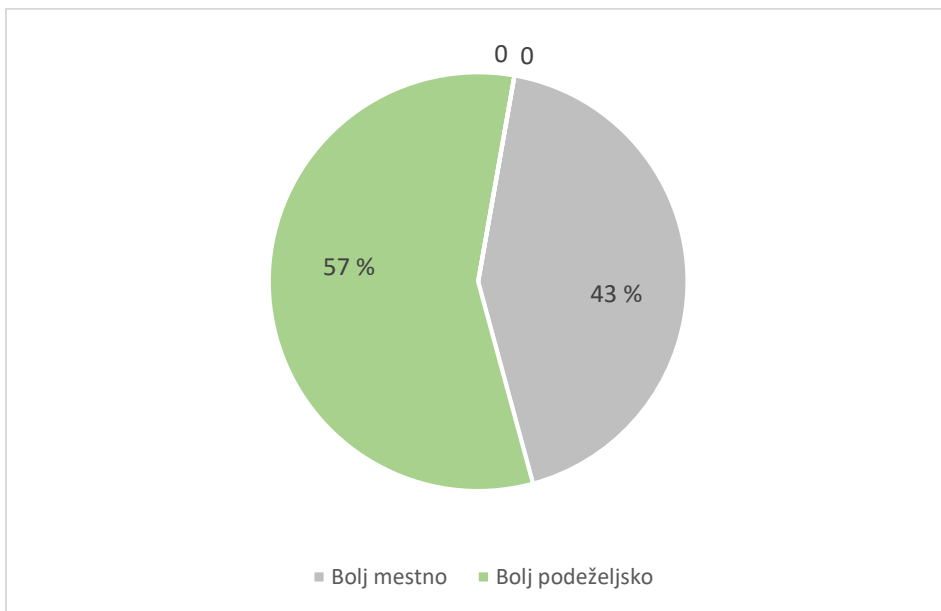
do 10 oddelkov, 22 % vrtcev z 11 do 20 oddelki, 20 % vrtcev z 21 do 30 oddelki, 14 % vrtcev z 31 do 40 oddelki in 21 % vrtcev, ki so imeli nad 40 oddelkov (Slika 4).

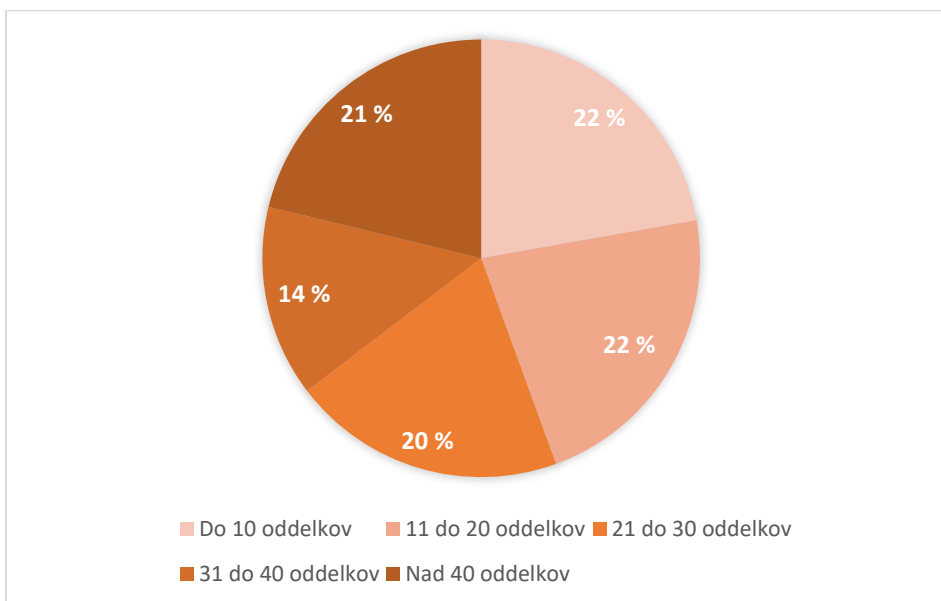
Slika 1: Delovno mesto VD (n = 155)

Slika 2: Status ustanove, v kateri so zaposleni VD (n = 148)

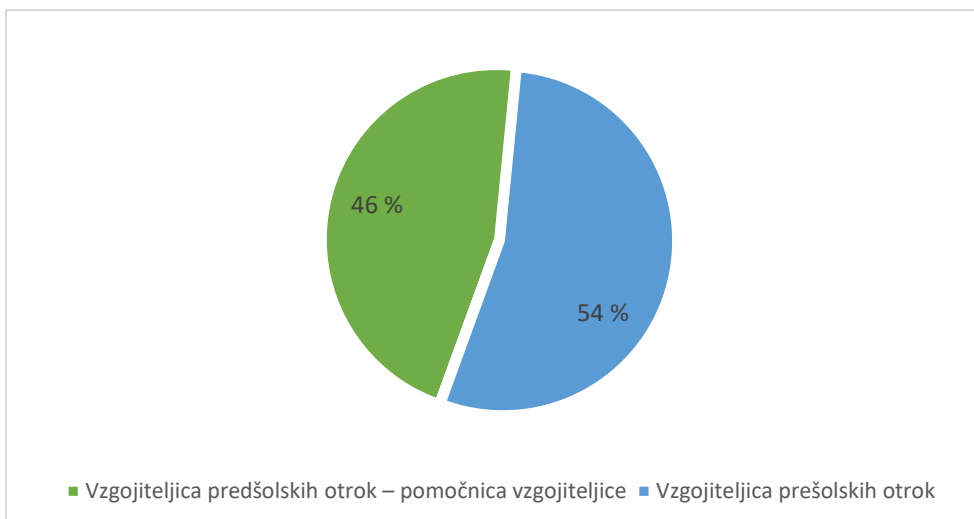
Slika 3: Okolje, v katerem se nahaja vrtec (n = 148)

Slika 4: Število oddelkov vrtca (n = 148)

Strokovni delavci

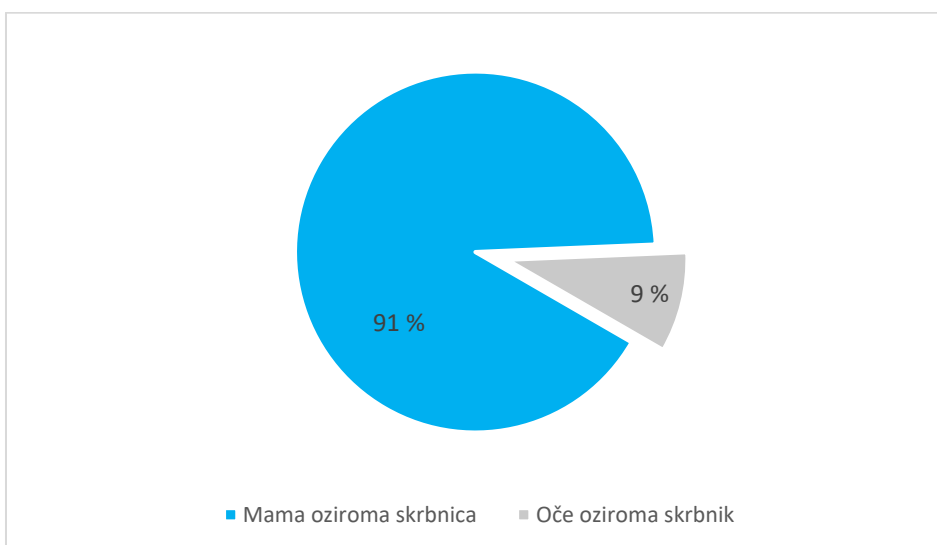
V analizo je bilo vključenih tudi 580 SD. Med respondenti je bilo 54 % vzgojiteljic predšolskih otrok in 46 % vzgojiteljic predšolskih otrok – pomočnic vzgojiteljic (Slika 5).

Slika 5: Delež strokovnih delavcev glede na delovno mesto, na katerem so zaposleni (n = 580)

Starši

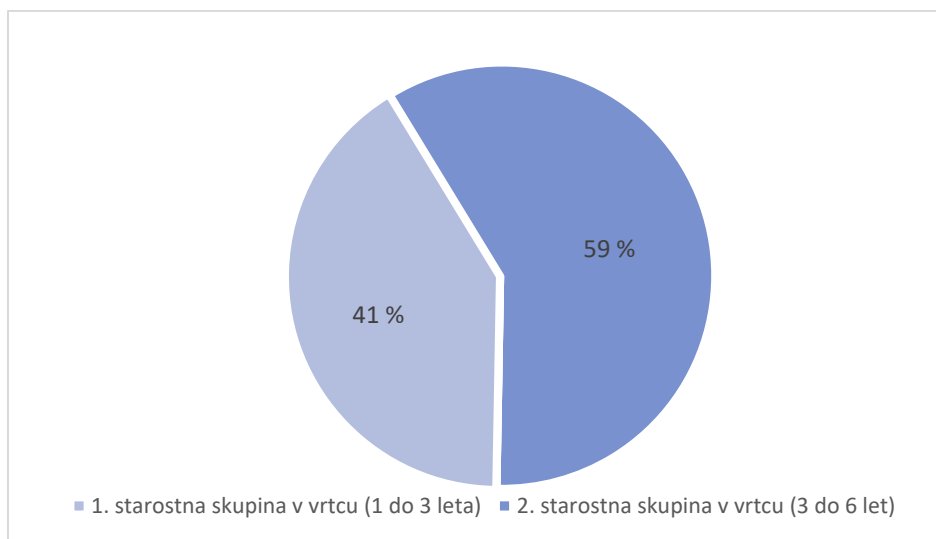
Na vprašalnik za starše ali skrbnike (v nadaljevanju: starši) je odgovorilo 2.816 staršev, v veliki večini (91 %) mame otrok v oddelkih vrtcev, ki so bili izbrani v vzorec za raziskavo (Slika 6). Med respondenti jih je 54 % odgovarjalo o deklicah in 46 % o dečkih (Preglednica 2). 60 % otrok je bilo v času izvajanja raziskave vključenih v oddelke drugega starostnega obdobja, 40 % pa v oddelke prvega starostnega obdobja (Slika 7).

Slika 6: Spol staršev, ki so izpolnili vprašalnik (n = 2816)

Preglednica 2: Starostna struktura in spol otrok staršev, ki so bili vključeni v raziskavo

Starostna skupina, ki jo otrok obiskuje v vrtcu:	Spol vašega otroka		Skupaj
	Deklica	Deček	
1. starostna skupina	610	547	1.157
	52,72 %	47,28 %	
2. starostna skupina	920	739	1.659
	55,46 %	44,54 %	
Skupaj	1.530	1.286	2.816
	54,33 %	45,67 %	

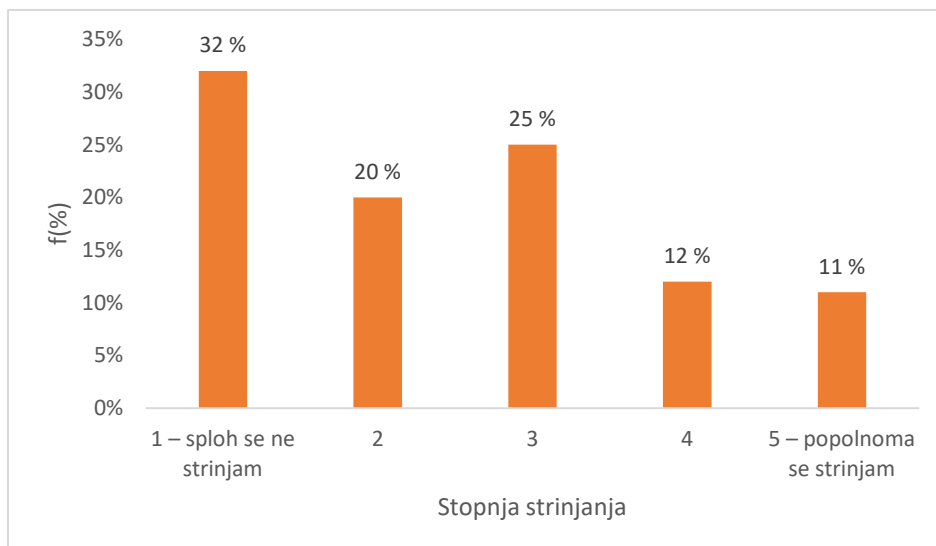
Slika 7: Starostna skupina otroka (n = 2816)

V nadaljevanju predstavljamo rezultate raziskave, ki smo jih pridobili s strani vseh treh ciljnih skupin: VD, SD in staršev. Ker na vsako vprašanje niso odgovarjali vsi vključeni v raziskavo (določena vprašanja so bila filtrska), je na določenih mestih v oklepaju zapisan numerus respondentov, ki so odgovarjali na dotično vprašanje. Ker smo v raziskavi zbirali tudi pojasnila respondentov v obliki odprtih odgovorov, je poročilo sestavljeno tudi iz njihovih neposrednih navedb, ki so zapisane v obliki citatov v ležečem tisku. Poročilo o rezultatih raziskave je organizirano v izbrane tematske sklope, za katere se je izkazalo, da podajajo ključen vpogled v izvajanje predšolske vzgoje v času epidemije bolezni covid-19.

VLOGA VRTCA V ČASU EPIDEMIJE

Poimenovanje »nujno varstvo«

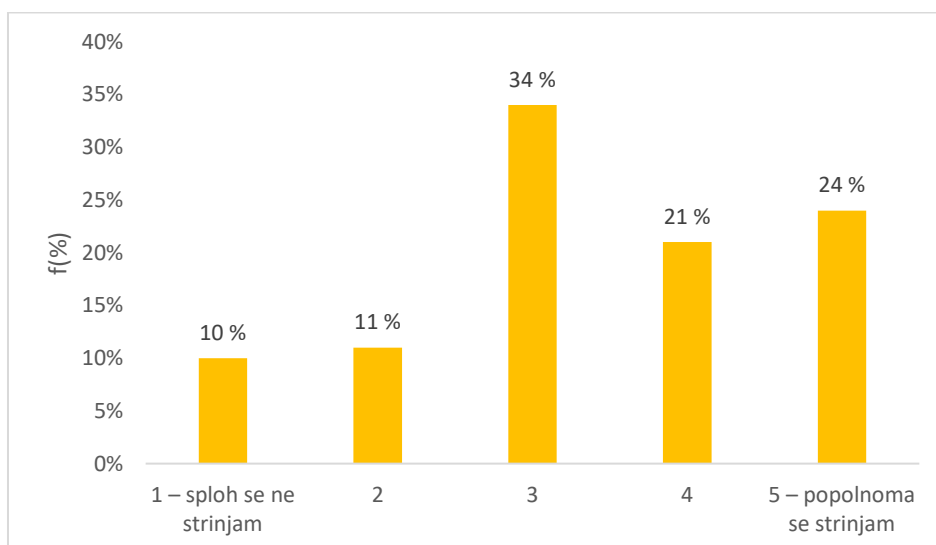
Le slaba četrtnina VD (23 %, n = 100) se je strinjala oz. popolnoma strinjala s trditvijo »Menim, da je poimenovanje 'oddelek nujnega varstva' ustrezno.« Največji delež respondentov med VD (32 %, n = 100), kar tretjina, se s trditvijo sploh ni strinjal. VD, ki se s poimenovanjem niso strinjali oz. so bili glede tega neodločeni, je skupaj tri četrtine (77 %, n = 100) (Slika 8).

Slika 8: Strinjanje s poimenovanjem »oddelek nujnega varstva« (VD) (n = 100)

Tisti VD, ki so se s poimenovanjem strinjali, so pojasnili, *»da je [nujno varstvo] namenjeno zgolj tistim otrokom, katerih starši opravljajo nujne službe in ne morejo zagotoviti drugega varstva«*.

Tako so svoje strinjanje s poimenovanjem utemeljili tudi strokovni delavci (SD) (45 % se jih strinja oz. popolnoma strinja, n = 316). Poimenovanje torej *»upraviči dejstvo, da so bili vanj vključeni samo otroci, ki so varstvo res potrebovali«* (SD, odprti odgovori) (Slika 9).

Slika 9: Strinjanje s poimenovanjem »oddelek nujnega varstva« (SD) (n = 316)

Po drugi strani pa so tako SD kot tudi VD poročali, da so bili v oddelke nujnega varstva vključeni *»tudi otroci, katerih starši so delali od doma ali niso bili zaposleni v panogah kritične infrastrukture«* (SD, odprti odgovori), niso pa se smeli vključiti tisti otroci, ki bi varstvo res potrebovali (npr. neurejene domače razmere, družine z nizkimi prihodki, otroci z razvojnimi težavami ipd.). Obstajale so tudi razlike med vrtci glede razumevanja in/ali izvajanja upravičenosti do nujnega varstva, saj so nekateri vrtci delovali nemoteno ves čas delnega zaprtja, od staršev niso pričakovali potrdil delodajalcev, otroke iz ranljivih skupin so, kljub temu da so imeli zagotovljeno neko vrsto varstva, vabili v vrtec ipd.: *»[S]e je pa dejanska praksa po posameznih vrtcih zelo razlikovala. V nekaterih vrtci smo se res držali vseh navodil (normativov, potrdil ...), nekateri vrtci pa so delovali mimo tega in imeli odprte vse oddelke,*

prisotni so bili vsi strokovni delavci, niso zahtevali potrdil delodajalcev od staršev ...» (VD, odprti odgovori).

Svoje nestrinjanje s poimenovanjem »oddelek nujnega varstva« so VD izražali na različnih vsebinskih ravneh:

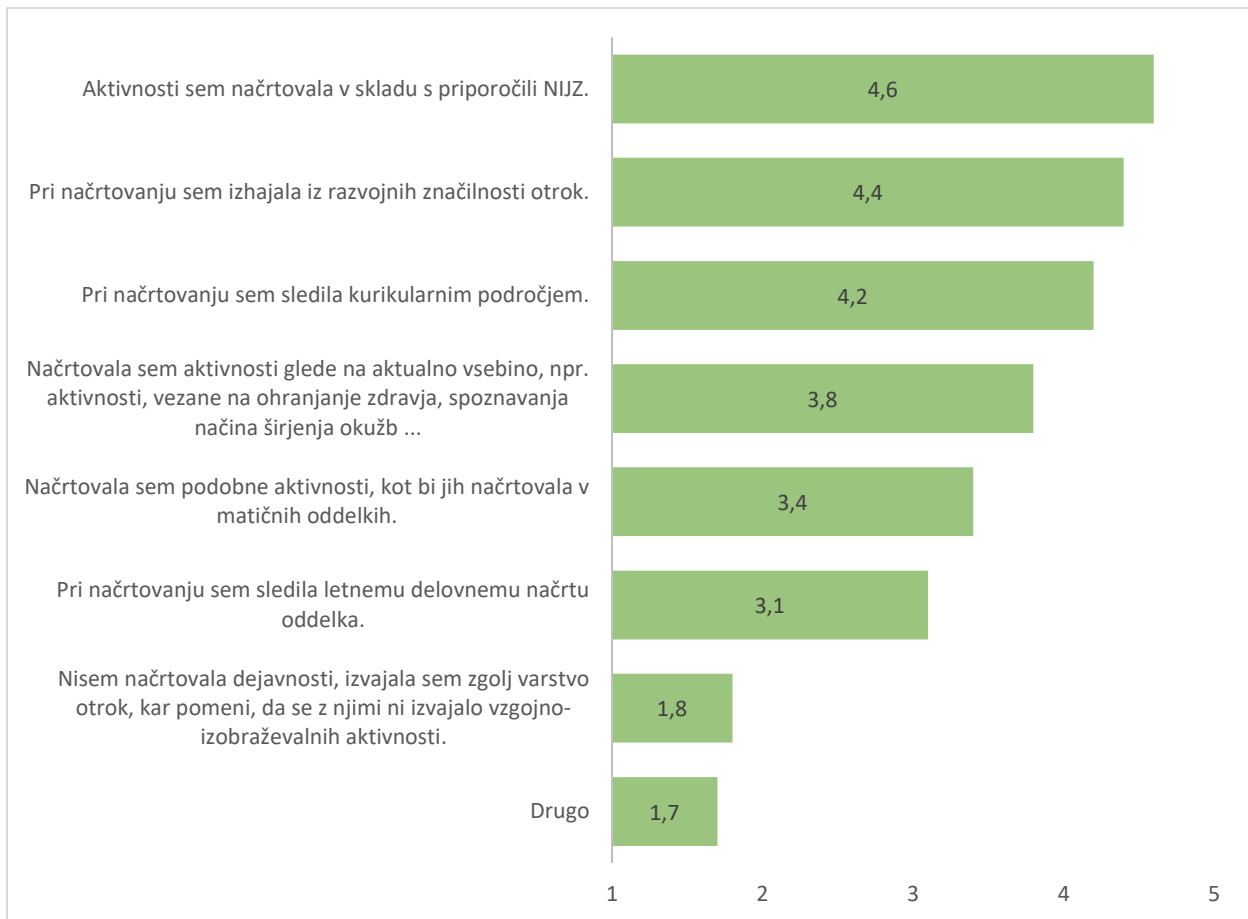
- od očitkov nepoznavanja področja predšolske vzgoje: *»Poimenovanje je v celoti neprimerno in neustrezno! V vrtcu je popolnoma nemogoče izvajati le varstvo – sam izraz odraža popolno nepoznavanje predšolske vzgoje in procesa vzgojno-izobraževalnega dela.«* (VD, odprti odgovori);
- do izražanja skrbi nad razvrednotenjem področja: *»Poimenovanje je razvrednotilo področje predšolske vzgoje, tako z vidika zaposlenih kot z vidika dojetja staršev. Zaradi tega izraza smo morali vrtci delati na ozaveščanju pomena vrtcev ter poudarjati kakovost v vrtcih. Predšolska vzgoja v Sloveniji se je razvila do te mere, da se v vrtcih ne izvaja varstvo, ampak vzgojno-izobraževalni proces s strani strokovno usposobljenega kadra.«* (VD, odprti odgovori);
- in nerazumevanjem vloge vrtcev v družbi: *»Vrtci ne izvajamo zgolj in samo varstva, čuvanja otrok in podobno. Zdi se precej nespoštljivo, da naše družbene vloge ne prepozna niti zakonodajalec. [...] Vloga predšolske vzgoje v družbi zagotovo ni le premostitev časa odsotnosti staršev od otrok temveč dobra, kakovostna in načrtovana izvedba Kurikula«* (VD, odprti odgovori).

Nestrinjanje oz. neodločenost v zvezi s poimenovanjem so izrazili tudi SD (55 %, n = 316), predvsem zaradi *»negativne konotacije, ki jo prinaša 'varstvo'«* (SD, odprti odgovori), saj po njihovem mnenju *»ni šlo le za varstvo, pač pa za skrbno načrtovan in situaciji prilagojen vzgojno-izobraževalni proces«* (SD, odprti odgovori). SD so navedli, da je to poimenovanje *»razvrednotilo njihovo delo«* (SD, odprti odgovori).

Prevladujoča medicinsko-higienska paradigma

Čas epidemije (in tudi čas po njej) je bil močno zaznamovan z upoštevanjem higienskih priporočil Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ). Posledice upoštevanja ukrepov in priporočil so bile opazne tudi na področju predšolske vzgoje.

VD so izpostavili, da je bilo treba na račun upoštevanja higienskih priporočil NIJZ veliko časa nameniti *»razkuževanju in skrbi za čistočo opreme in didaktike, kar posledično zmanjša čas dejavnosti z otroki«* (VD, odprti odgovori). To lahko podkrepimo z odgovori SD, za katere je bilo značilno, da so pri načrtovanju dejavnosti v oddelku nujnega varstva v povprečju najbolj upoštevali priporočila NIJZ (povpr. 4,6; n = 316), šele nato so upoštevali razvojne značilnosti otrok (povpr. 4,4; n = 316) in sledili kurikularnim področjem (povpr. 4,2; n = 316) (Slika 10).

Slika 10: Načrtovanje dejavnosti v oddelkih nujnega varstva (SD) (n = 316)
(1 – zame povsem ne drži, 5 – zame povsem drži)

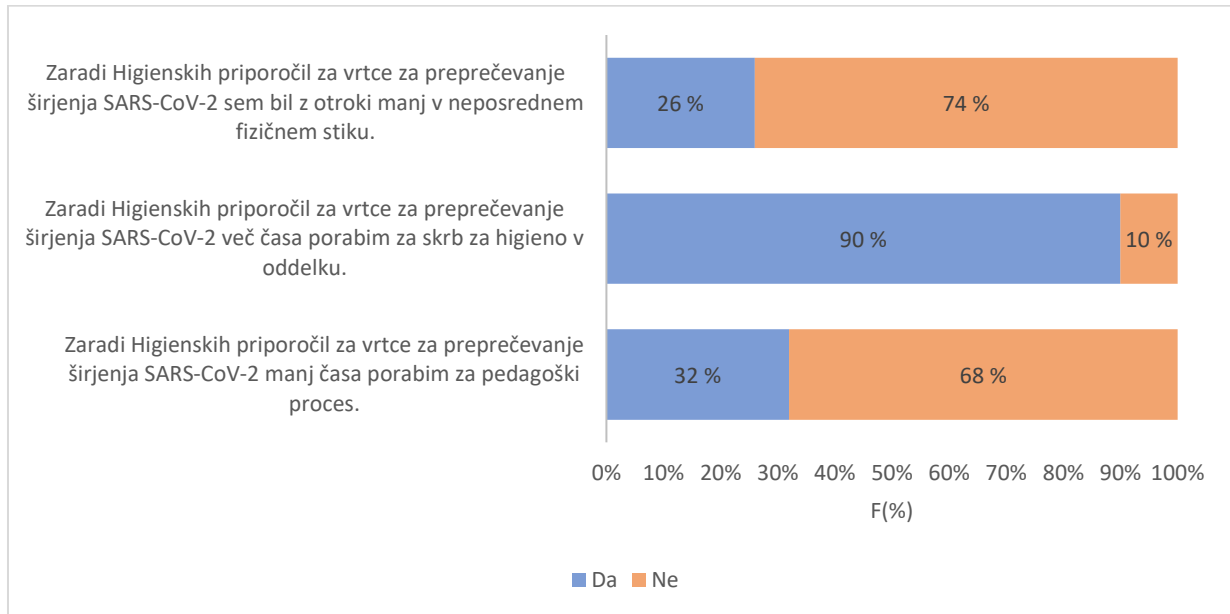
VD so izrazili zaskrbljenost tudi v kontekstu upoštevanja otrokovih razvojnih značilnosti, opredeljenih v higienskih priporočilih NIJZ, saj so poročali, da so priporočila enaka za vse starosti otrok in da ne upoštevajo specifik razvoja predšolskega otroka: *»Premalo so bili ti vidiki povezani in utemeljeni s specifikom razvoja otroka.«* (VD, odprti odgovori) Poleg tega so zapisali še, da je v priporočilih *»spregledana vzgoja otrok za samostojnost, spregledane so individualne razlike in posebnosti med otroki«*, poudarek je samo na *»fizičnem vidiku zdravja, ne pa tudi na psihičnem«*, saj *»ukrepi popolnoma zanemarjajo psihološki razvoj otrok, prav tako je zelo okrnjen socialni«* (VD, odprti odgovori).

Svojo kritičnost so VD izrazili tudi v zvezi z vplivom priporočil na otrokovo socializacijo, krepitev samostojnosti in razvijanje samopodobe. V tem kontekstu *»je našim otrokom v sedanji situaciji marsikaj odvzeto: ni sodelovanja med skupinami, druženja z okoljem, petja v pevskem zboru, sproščene igre na otroškem igrišču, kjer je prihajalo do mešanj otrok med dvema ali več skupinami, ogledov predstav v večnamenskem prostoru, gledališču ...«* (VD, odprti odgovori).

Izrazito zaskrbljenost v zvezi z upoštevanjem higienskih priporočil NIJZ so VD izrazili v odnosu do SD, in sicer so navedli, da je *»pedagoški kader zelo obremenjen z razkuževanjem, namesto da bi se posvečal delu z otroki«* (VD, odprti odgovori).

To lahko podkrepimo z odgovori SD (Slika 11), saj so skoraj vsi SD (90 %, n = 457) odgovorili, da so zaradi upoštevanja *Higienskih priporočil za vrtce za preprečevanje širjenja SARS-CoV-2* porabili več časa za skrb za higieno v oddelku. Tretjina (32 %, n = 457) jih je izrazila, da ima zaradi upoštevanja higienskih priporočil na voljo manj časa za pedagoški proces. Četrtnina SD (26 %, n = 457) je bila zaradi upoštevanja higienskih priporočil NIJZ manj časa v neposrednem fizičnem stiku z otroki, je pa bilo *»fizično razdaljo*

z otroki zelo težko oz. praktično nemogoče vzdrževati z otroki 1. starostnega obdobja« (SD, odprti odgovori).

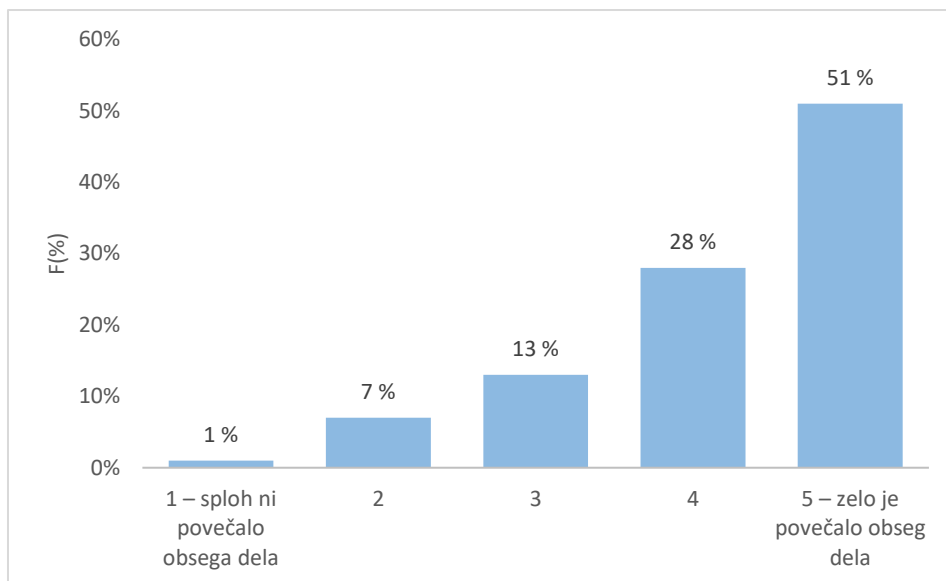
Slika 11: Vpliv uresničevanja *Higienskih priporočil za vrtce za preprečevanja širjenja SARS-CoV-2* na pedagoški proces (SD) (n = 457)

Glede na odgovore VD je mogoče zaznati, da so SD celo prevzemali nekatere medicinske naloge: *»Najtežje je strokovnim delavcem, ko morajo staršem razlagati, da je njihov otrok smrkav in da tak ne more bivati v vrtcu. Na tem področju nismo strokovnjaki in bi morali večjo vlogo odigrati pediatri.«*

V zvezi s spoštovanjem ukrepov za zajezitev epidemije so SD zapisali, da je njihovo pedagoško delo najbolj ovirala nošnja maske; otroci jih niso razumeli (predvsem otroci prvega starostnega obdobja), težko so dihali: *»Zelo težko je opravljati dejavnosti zunaj z masko, saj je dihanje z njo, ko si fizično bolj aktiven, zelo težko.«* (SD, odprti odgovori) Na zunanjih površinah je nošnja maske pri strokovnih delavcih predstavljala tudi nevarnost za otroke: *»Težave so se dogajale pri sprehodu, saj ob hoji z otroki po pločniku glas vzgojitelja pod masko pogosto ni bil jasen z vidika varnosti.«* (SD, odprti odgovori) Maske so zelo ovirale tudi uvajanje otrok v vrtec: *»Maske na delovnem mestu in to ves čas pedagoškega dela –grozno! Imeli smo uvajanje 11-mesečne deklice, mi pa z masko. Kako naj se otrok poveže, adaptira, če ne vidi človeka v obraz?«* (SD, odprti odgovori)

ORGANIZACIJA DELA V ČASU EPIDEMIJE IN ZAGOTAVLJANJE KAKOVOSTI VIZ

Velika večina VD (79 %, n = 98) je poročala o povečanem obsegu dela na račun upoštevanja higienskih priporočil NIJZ, in sicer je polovica VD (51 %, n = 98) ocenila, da je upoštevanje higienskih priporočil zelo povečalo obseg dela z organizacijo dela v vrtcu (ocena 5 – najvišja možna ocena), da ga je povečalo (ocena 4), je ocenila slaba tretjina VD (28 %, n = 98) (Slika 12).

Slika 12: Ocena povečanega obsega dela z organizacijo dela v vrtcu na račun upoštevanja *Higienskih priporočil za vrtce za preprečevanje širjenja SARS-CoV-2* (VD) (n = 98)

VD so izpostavili še, da so se največje težave pojavljale pri organizaciji dela v »mehurčkih«, kar je pomenilo daljši delovni čas SD in krajšo sočasnost. To »je seveda vplivalo tudi na počutje strokovnega kadra« (VD, odprti odgovori) in nenazadnje na kakovost VIZ dela: »Veliko je dela z organizacijo – kakovost dela je težko ohranjati, saj je ob popolnem upoštevanju navodil NIJZ nemogoče izvajati zakonsko predpisano sočasnost.« (VD, odprti odgovori)

Obseg dela se je močno povečal zlasti vodstvu in administrativnemu kadru«, saj »higienska priporočila in navodila predstavljajo veliko izzivov znotraj oddelkov, vodenje vseh evidenc čiščenja, razkuževanja. Ves čas je potrebna skrbna organizacija.« (VD, odprti odgovori) S tem v zvezi se je močno spremenilo delo ravnateljcev, »saj vse organizacijsko-poslovno-finančne zahteve, ki so novopredpisane, zelo povečajo obseg dela, organizacijo, evidentiranje, spremljanje, obveščanje, pogovore, usklajevanje. Vse to še dodatno, poleg ostalega dela. Ocenjujem, da se ravnatelji ne zmoremo več toliko ukvarjati s pedagoškim delom, kar ne bo dobro dolgoročno.« (VD, odprti odgovori)

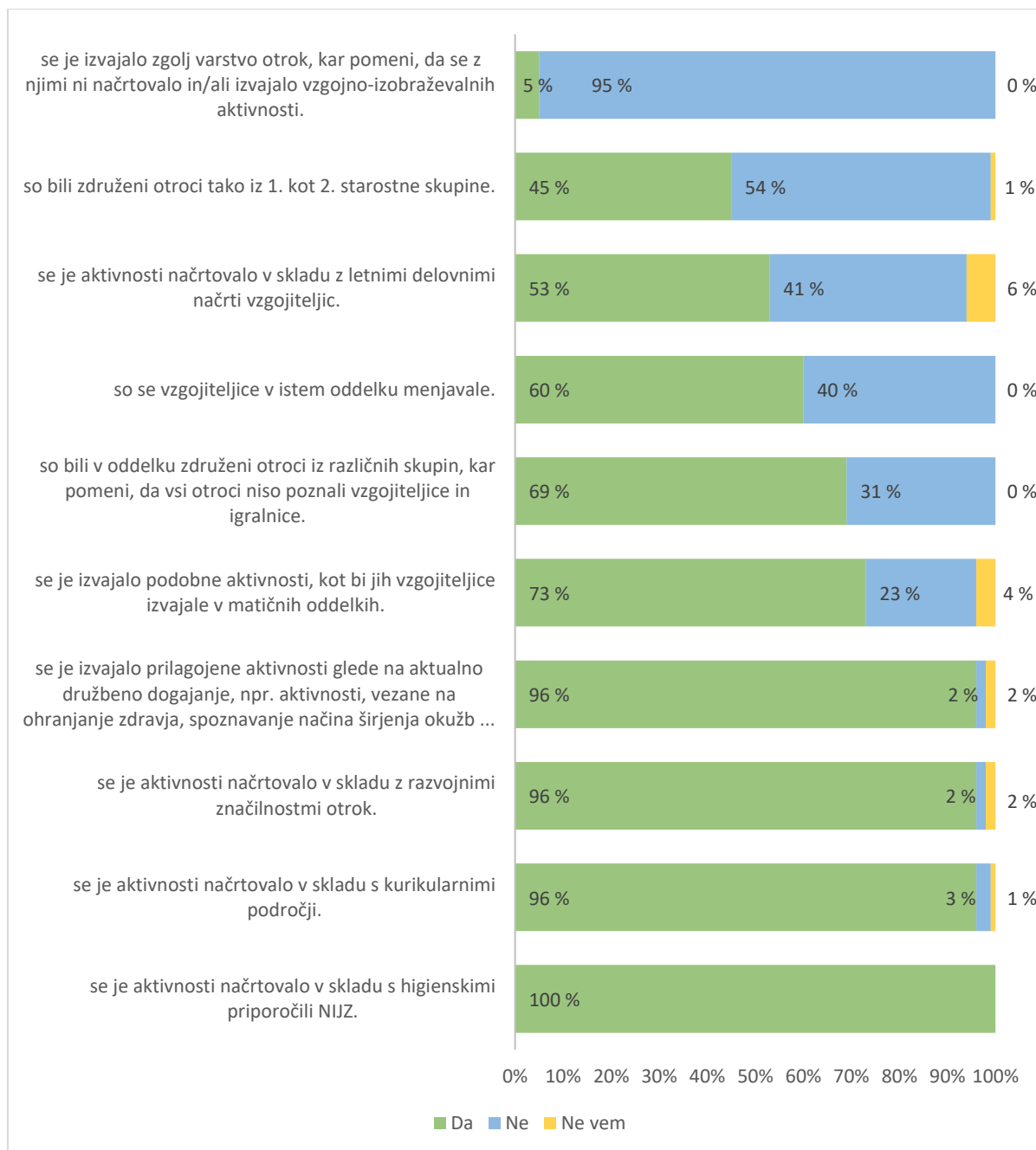
Oddelki nujnega varstva

V oddelkih nujnega varstva so v vseh sodelujočih vrtcih (100 %, n = 100) aktivnosti načrtovali v skladu s higienskimi priporočili NIJZ. 96 % VD (n = 100) je odgovorilo, da se je načrtovalo v skladu s kurikularnimi področji in z razvojnimi značilnostmi otrok ter da se je izvajalo prilagojene aktivnosti glede na aktualno družbeno dogajanje. Tri četrtine (73 %, n = 100) VD je odgovorilo, da se je v njihovih vrtcih v oddelkih nujnega varstva izvajalo podobne aktivnosti, kot bi jih vzgojiteljice izvajale v matičnih oddelkih, v zgolj polovici primerov (53 %, n = 100) pa se je aktivnosti načrtovalo v skladu z letnimi delovnimi načrti vzgojiteljic (Slika 13).

V dveh tretjinah vrtcev oz. več otroci niso bili deležni stalnosti prostora in osebja (osebja niso poznali) (69 %, n = 100), strokovno osebje v oddelku se je celo menjavalo (60 %, n = 100) (Slika 13), vendar iz drugega odgovora VD izvemo, da je bila v oddelku vedno vsaj ena znana oseba, tandemi pa so bili stalni vsaj en oz. dva tedna: »Otroci so bili združeni iz različnih oddelkov, a je bila vedno prisotna znana oseba, prostor pa je bil včasih neznan. Menjava strokovnih delavcev je bila po zaključku nekega obdobja (najmanj enega tedna, praviloma pa po dveh tednih). Nikoli se niso zamenjali vsi strokovni delavci.« (VD, odprti odgovori)

V nekaj manj kot polovici primerov (45 %, n = 100) (Slika 13) so bili v oddelku združeni otroci prvega in drugega starostnega obdobja. V oddelku so bili skupaj tudi sorojenci, vendar ob povečanju števila otrok ne več: »V prvih tednih sorojenci skupaj zaradi karanten, ob večjem številu otrok ne več.« (VD, odprti odgovori), zgolj varstvo pa se je sodeč po odgovorih VD izvajalo v 5 % vrtcev (n = 100) (Slika 13).

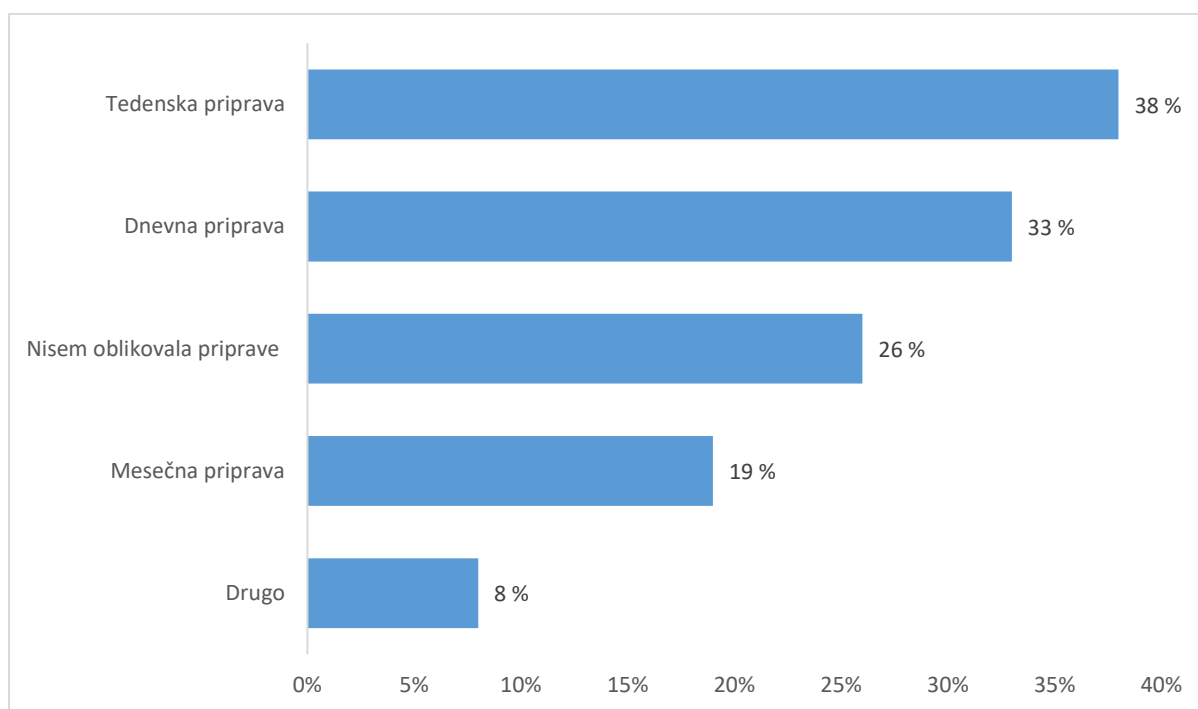
V oddelkih nujnega varstva v našem vrtcu:

Slika 13: Delo v oddelkih nujnega varstva (VD) (n = 100)

VD so v dodatnem utemeljevanju zgornjih odgovorov zapisali, da so v oddelkih nujnega varstva »dajali večji poudarek dobremu počutju otrok« (VD, odprti odgovori), da so se izvajanja letnega delovnega načrta lahko držali le v določeni meri in s prilagoditvami na aktualno situacijo: »Skozi celotno obdobje so se aktivnosti izvajale v skladu s Kurikulom, letnim delovnim načrtom ter sprotnim prilagajanjem razmer, v katerih smo se znašli.« (VD, odprti odgovori)

Iz dodatnih pojasnil VD glede dela v oddelkih nujnega varstva lahko razberemo, da kljub poimenovanju »nujno varstvo« vsekakor ni šlo zgolj za varstvo, ampak za izvajanje celostnega vzgojo-izobraževalnega procesa: *»V našem zavodu smo načrtovali in izvajali dejavnosti, s katerimi smo uresničevali cilje in načela Kurikula ter jih prilagajali situaciji. Nikakor nismo izvajali zgolj varstva, temveč celostno vzgojo.«* (VD, odprti odgovori) Trudili so se, da bi delo potekalo čim manj stresno in čim bolj sproščeno: *»V tem času smo želeli delovati na čim manj stresen način in otrokom omogočiti čim bolj sproščeno življenje v vrtcu v času nujnega varstva.«* (VD, odprti odgovori) Načrtovanje je potekalo *»sproti in glede na letni čas, praznike«* (VD, odprti odgovori) ter glede na potrebe in interese otrok, ki so bili v nujnem varstvu: *»Delo se je prilagajalo sproti glede na sestavo oddelka, ki ga je posamezna vzgojiteljica vodila.«* (VD, odprti odgovori) Iz odgovorov SD pa smo izvedeli, da jih kar četrtina (26 %, n = 316) (Slika 14) v času dela v oddelkih »nujnega varstva« (torej v času, so ko delali v manjših skupinah, op. avtorja) ni oblikovala nobene priprave.

Slika 8: Vrsta priprav za delo v oddelku nujnega varstva (SD) (n = 316)

Uresničevanje priporočil za preprečevanje širjenja okužb z boleznijo covid-19

Po mnenju VD je bilo v praksi najtežje uresničevati: oblikovanje in vzdrževanje t. i. »mehurčkov«, zagotavljanje sočasnosti ter vzdrževanje ustrezne razdalje. VD so med najtežje uresničljiva priporočila uvrstili še nošenje mask v oddelkih pri delu z otroki, nižji normativ, nedovoljeno uporabo zunanjih igral, razkuževanje igrač in didaktičnih sredstev ter organizacijo uvajanja otrok novincev.

VD svoje trditve pojasnjujejo, kot je zapisano spodaj, in v določenih primerih podajo tudi rešitve, ki jih vidijo sami.

Zagotavljanje mehurčkov, sočasnosti

- *»Ker v vrtcu oblikujemo t. i. mehurčke in zagotavljamo obratovalni čas v okviru oblikovanih mehurčkov (združevanje zjutraj in popoldan ni možno), ne moremo zagotoviti sočasnosti, ki je predpisana. Vzgojitelji so zato bolj obremenjeni, več časa so sami, posledično imamo več bolniških odsotnosti, ustreznega kadra pa primanjkuje. V primeru ohranjanja mehurčkov bi bilo treba nujno razmišljati v smeri, da imamo za take primere na voljo možnosti zaposlovanja dodatnega kadra za pokrivanje sočasnosti.«*

- *»Priporočilo o oblikovanju manjših skupin v času popolnega odprtja vrtcev je nesmiselno, saj ni izvedljivo. Zaradi zagotavljanja sočasnosti v oddelkih, zakonsko določene delovne obveze strokovnih delavcev in omejenega števila zaposlenih tudi ni izvedljivo ohranjanje mehurčkov (v jutranjem in popoldanskem času se skupine združujejo, predvsem v enotah, ki imajo daljši delovni čas). Ministrstvo ni naklonjeno temu, da vrtci za zagotavljanje dodatne pomoči (predvsem ob izpadu kadra) prosijo za pomoč študente. Kakšno leto nazaj so pripravili dopis, v katerem so predlagali, da vrtec v ta namen sklene pogodbe z bivšimi zaposlenimi (upokojenci) – delo v vrtcu je dinamično, tudi fizično naporno, študentje pedagoških smeri so se že večkrat izkazali kot nepogrešljiva in tudi kakovostna pomoč (sveže znanje) ob izpadu kadra.«*
- *»Vzdrževanje stalnih mehurčkov s stalnima strokovnima delavkama v oddelku je možno le, če ni bolniških odsotnosti. Takoj ko pride do porasta bolniških odsotnosti zaposlenih, je vzdrževanje mehurčkov zelo težko izvedljivo.«*
- *»Zagotavljanje mehurčkov bi moralo biti priporočilo in ne navodilo« oz. »bi situacijo lahko izboljšati z dodatnimi zaposlitvami, za kar pa vrtci nimamo zagotovljenih sredstev.«*

Nezdruževanje ter vzdrževanje ustrezne razdalje

- *»Nezdruževanje otrok v času jutranjega in popoldanskega dežurstva – da smo lahko zagotovili mehurčke, so se morali starši s svojimi potrebami prilagoditi poslovalnemu času vrtca in ne obratno.«*
- *»Zaradi nezdruževanja skupin so otroci prikrajšani za mnoge interakcije z vrstniki kot tudi z ostalimi strokovnimi delavci in morebitnimi zunanjimi izvajalci.«*
- *»Najtežje je uresničevati pravilo nezdruževanja skupin, in sicer z vidika pomanjkanja kadra. Z vidika ohranjanja in krepitev socialnih stikov in lepih odnosov med zaposlenimi nam predstavlja to določilo o nedruženju med zaposlenimi velike težave in slabo počutje med zaposlenimi.«*

Nošenje zaščitnih mask

- *»Najtežje je nošenje maske vzgojiteljicam. Zavedamo se, da na tak način zaščitijo sebe in druge, hkrati pa vemo, kako zelo pomembna je neposredna komunikacija z obrazom, mimiko oz. verbalna in neverbalna komunikacija z otroki. Strašljivo je, da si bodo malčki in drugi predšolski otroci vtisnili v spomin odraslega v vrtcu z masko. Tu je potreben dober razmislek, kaj storiti, če se nam situacija ponovi. Posledice so lahko zelo hude in dolgoročne.«*
- *»Predvsem nošenje mask predstavlja za pedagoško delo problem, če vemo, da se predšolski otrok uči tudi iz mimike obraza, in zelo pomembno je, da vidi obraz strokovnih delavcev. Otrok skozi masko ne vidi nasmehov, zaradi katerih se dobro počuti. Otroci so prikrajšani za bistveni del čustvene komunikacije s tistimi, ki jim pomenijo neko varnost. Težje je tudi razumeti govor strokovnega delavca. Menim, da strokovni delavci z maskami pomenijo psihološko in socialno obremenitev za najmlajšo populacijo.«*
- *»Najbolj nelogično pa je vsekakor priporočilo o nošenju mask vzgojiteljicam v času počitka otrok.«*

Razkuževanje

- *»Najtežje je sprotno razkuževanje igrač in ostalih didaktičnih sredstev. V tem času je to postala prioriteta in se pogosto pozablja prvotni namen dela v vrtcu. Higienska priporočila so zelo toga in se jih v vrtcu zelo težko realizira v polni meri.«*
- *»Tole z razkuževanjem igrač je nemogoče izvajati, sploh, ker že tako ob teh mehurčkih, ki jih imamo, ni sočasnosti in sta strokovni delavki v oddelku veliko časa sami. Če je oddelek odprt od 5.30 do 16.00, potem pa je vmes potrebno še razkuževati igrače, je res problem.«*
- *»Najtežje je zagotoviti, da se igrače in didaktični material sproti in za vsakim otrokom razkužuje. Ker so otroci socialna bitja in se želijo skupaj igrati, pri tem prihaja do izmenjave stvari. Pedagoški kader je zelo obremenjen z razkuževanjem, namesto da bi se posvečal delu z otroki. Higienska priporočila bi morala biti bolj življenjska in ne tako toga.«*

- *»Zelo delikatne so umivalnice – razkuževanje za vsakim otrokom. Ker potem lahko ves čas ena stoji v umivalnici in to dela. Umivalnice so planirane za več skupin, posledično je težko zagotoviti, da je za vse otroke res razkuženo.«*

Zunanja igrala

- *»V času nedovoljene uporabe zunanjih igral je bilo veliko nezadovoljstva predvsem s strani staršev.«*

Uvajanje otrok novincev

- *»Oteženo je bilo tudi uvajanje v času delnega zaprtja vrtcev, saj starši niso smeli vstopati v igralnice.«*

Druge težave in opažanja, mnenja

- *»Najtežje je strokovnim delavcem, ko morajo staršem razlagati, da je njihov otrok smrkav in da tak ne more bivati v vrtcu. Na tem področju nismo strokovnjaki in bi morali večjo vlogo odigrati pediatri.«*
- *»Težko je tudi, ker so med vrtci bila precejšnja odstopanja, in potem je to še težje zagovarjati. Tukaj smo tudi pogosto naleteli na nerazumevanje staršev.«*
- *»Najtežje je bilo upoštevati priporočila glede nošenja mask, saj so bila zelo različno razumljena tudi s strani inšpektorjev.«*
- *»Predvsem je bilo moteče stalno in nedosledno spreminjanje priporočil oz. nepoenotena priporočila različnih služb, ko smo se prisiljeni sami odločati za neko srednjo sprejemljivo varianto.«*
- *»Večina priporočil je bila uresničljiva, samo navaditi se je bilo treba.«*
- *»Za vsa priporočila lahko rečem, da smo jih uspeli uresničevati z vso odgovornostjo do otrok in zaposlenih.«*
- *»Priporočila je pisal nekdo, ki o vrtcu nima pojma.«*
- *»Večino priporočil je bilo v praksi možno uresničiti, vendar smo pri organizaciji nekaterih porabili zelo veliko časa za prilagoditev, za spoštljiv nagovor zaposlenih, za organizacijo in usklajevanje sodelovanja z zunanjimi izvajalci (npr. testiranje na naših lokacijah).«*
- *»Informacije s strani ministrstva so bile posredovane pozno in včasih so bile kontradiktorne.«*
- *»Pri mlajših otrocih je neuresničljivo, da ne bi prinašali ljubkovalnih igrac od doma v vrtec.«*

Čeravno se je pokazalo, da izvedba v manjših skupinah terja več organizacijskih naporov, pa SD ravno to ocenjujejo kot pozitivno in bi si želeli ohraniti v prihodnje, saj bi se lahko bolj posvetili vsakemu posamezniku: *»Veliko bolj smo se lahko osredotočili na vsakega posameznika, zato bi v prihodnje morali znižati normative.«* (SD, odprti odgovori) To je še posebej pomembno pri *»otročih, ki dodatno pomoč še posebej potrebujejo«* (SD, odprti odgovori). Manjše skupine, ki so se oblikovale v času *»nujnega varstva«*, so po mnenju SD prinesle pozitivne posledice za otroke, *»ki so introvertirani«*, saj je bilo število otrok v skupini manjše *»in so lažje zadihali, [...] pokazal se je velik napredek.«* (SD, odprti odgovori)

Nekateri SD so zapisali, da so bila priporočila NIJZ potrebna in so se jih dosledno držali. Po drugi strani pa med zapisi SD zasledimo, da so bila priporočila *»neživljenjska«* (SD, odprti odgovori) ter da bi *»pri pisanju in določanju ukrepov morali obvezno sodelovati strokovnjaki praktiki predšolske vzgoje, ki dobro vedo, kako poteka vzgojno-izobraževalno delo v praksi, ter poznajo razvojne značilnosti otrok«* (SD, odprti odgovori) in bi skladno s tem *»lahko določali ukrepe«* (SD, odprti odgovori).

SD je motilo tudi to, da so se navodila hitro menjala ali so se dodajala nova, kar jih je psihično obremenjevalo. Utujalo jih je tudi dejstvo, da so bili zaradi zagotavljanja t. i. *»mehurčkov«* velikokrat prisiljeni v podaljševanje delovnega časa, še posebej v manjših vrtcih, ko se je povečal delež bolniških odsotnosti in niso imeli kadra za nadomeščanje (SD, odprti odgovori): *»Zaradi priporočil so bili ustvarjeni mehurčki, zato sva bili s sodelavko drugače obremenjeni. Če je bila katera odsotna, je ostala samo ena v skupini, kar posledično otežuje proces dela.«* (SD, odprti odgovori)

SD so še zapisali, da je bilo zlasti v prvem starostnem obdobju zelo težko vzdrževati fizično razdaljo oz. jo je bilo celo nemogoče: »Težko je bilo vzdrževanje razdalje med otroki in mano, saj dvoletniki potrebujejo našo bližino.« (SD, odprti odgovori) Pedagoško delo je najbolj ovirala nošnja maske.

Kot negativna posledica upoštevanja higienskih priporočil NIJZ za otroke se je izkazalo to, da so bili otroci deležni »manj sodelovalnega učenja, a več čiščenja« (SD, odprti odgovori). Otroci so zelo pogrešali tudi »odpadni, nestrukturiran, senzorični material, s katerim [...] veliko bolj razvijajo kreativnost, domišljijo kot pa z bolj strukturiranimi igračkami. Otroci pogrešajo tudi igro s plišastimi igračkami, dojenčki, oblačili.« (SD, odprti odgovori) Omejeni so bili tudi na zunanjih površinah, saj so bili otroci zaradi zagotavljanja t. i. mehurčkov deležni veliko manj gibalnih izzivov.

Financiranje predšolske vzgoje v času epidemije

V zvezi s financiranjem predšolske vzgoje VD pojasnjujejo, da bistvenega finančnega vpliva na delovanje vrtca zaradi večmesečnega zaprtja niso zaznavali. Zapisali so, da odpuščanj ni bilo, je pa bilo več stroškov zaradi kritja bolniških odsotnosti zaposlenih delavk. Znižali so se stroški za izobraževanja, saj so ta potekala preko spleta in posledično vrtcem ni bilo treba kriti potnih stroškov za svoje zaposlene. V zvezi z izobraževanjem so VD še zapisali, da je bilo veliko izobraževanj brezplačnih ali znižano kotizacijo, zato so se v nekaterih vrtcih zaposleni udeležili celo več izobraževanj, kot bi se jih sicer (lahko). Zagotovo pa se je vrtcem povečal strošek nabave čistil, naprav za razkuževanje, razkužil, mask in rokavic, »saj so cene poskočile v nebo«, zato so »pretirano več porabili za razkužila in maske, termometre in za s priporočili povezane reči«. (VD, odprti odgovori)

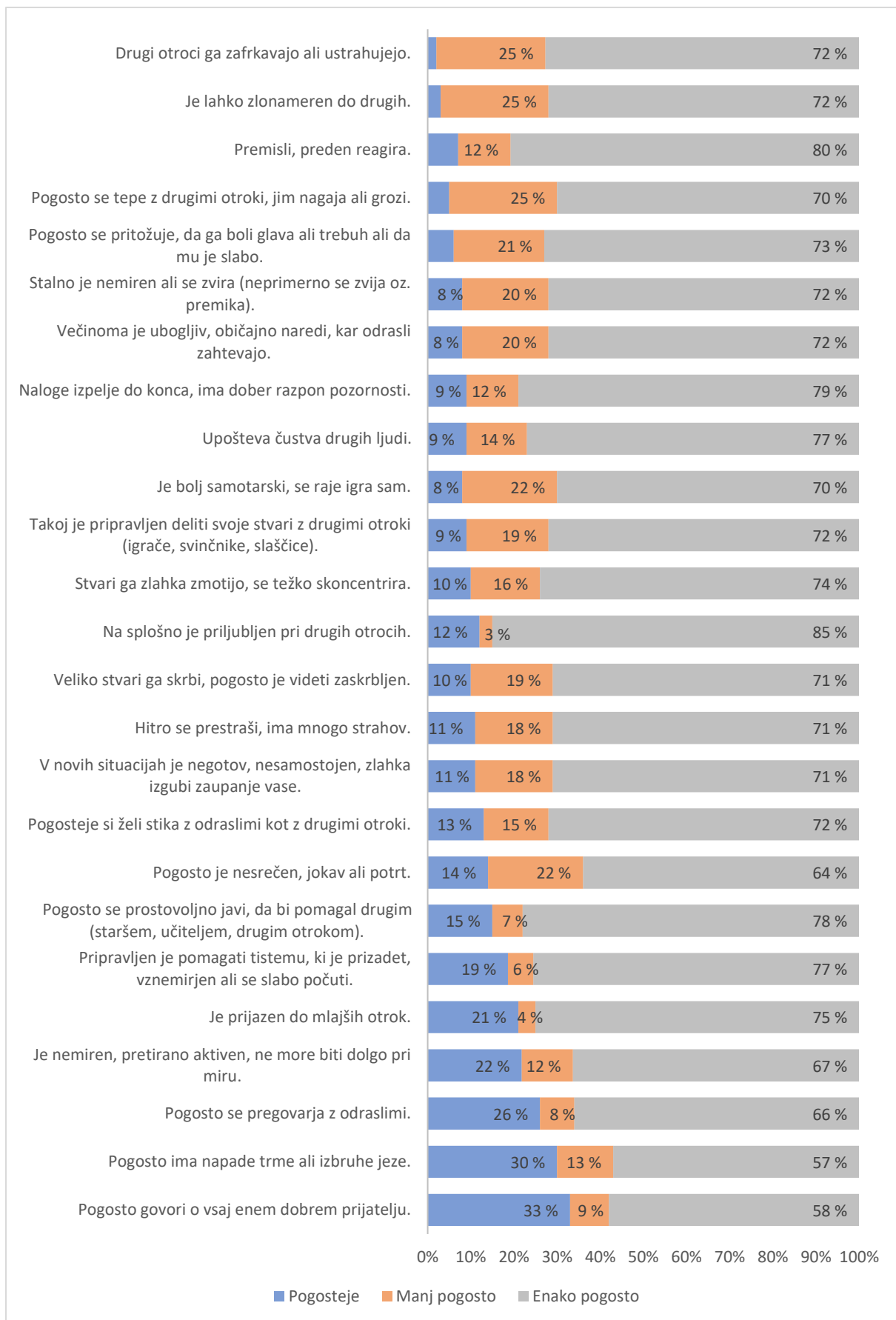
VPLIV ZAPRTJA VRTCEV NA POČUTJE IN VEDENJE OTROK

Počutje otrok v času delnega zaprtja vrtcev

Odgovori se nanašajo na čas, ko je bil otrok doma oz. v oddelku nujnega varstva v vrtcu, torej na čas med oktobrom 2020 in januarjem 2021. Rezultati predstavljajo odgovore staršev.

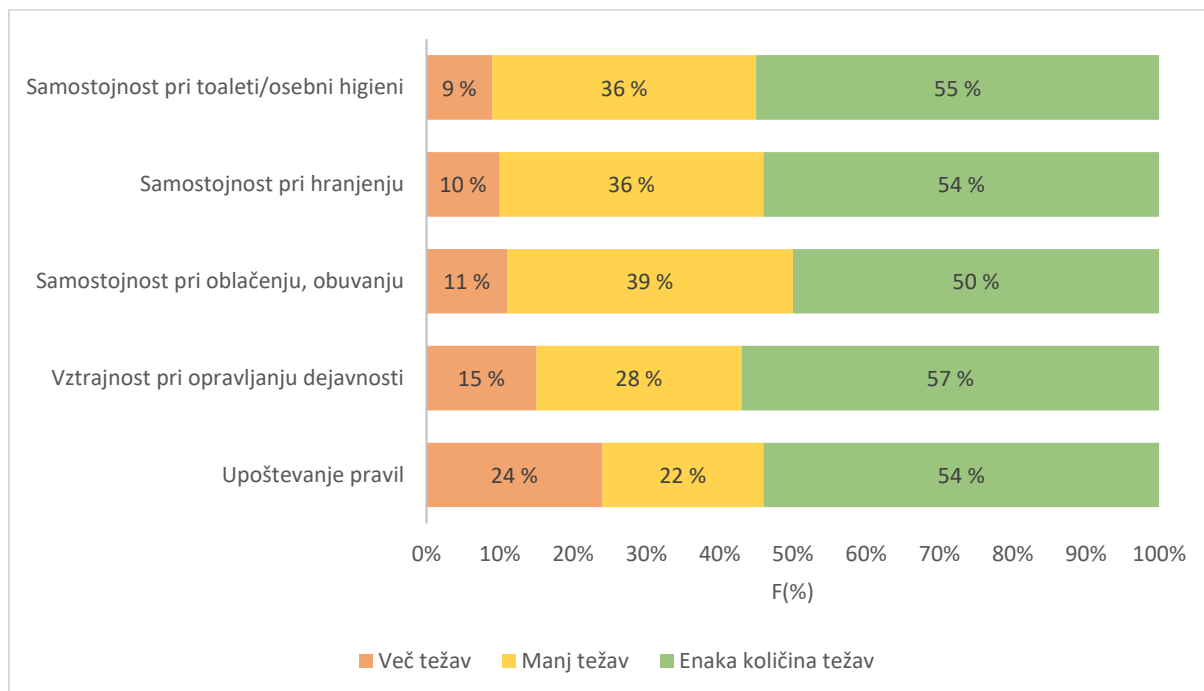
V večini primerov so starši ocenili, da so se otroci v času delnega zaprtja vrtcev obnašali približno enako kot takrat, ko so vrtec obiskovali v nespremenjenih razmerah, je pa na določenih postavkah mogoče zaznati določena odstopanja, in sicer: tretjina staršev (33 %, n = 1764) je ocenila, da je otrok v času delnega zaprtja vrtca pogosteje govoril o vsaj enem dobrem prijatelju, pogosteje je imel napade trme ali izbruhe jeze (30 %, n = 1764), v četrtini primerov se je pogosteje kot pred epidemijo pregovarjal z odraslimi (26 %, n = 1764). Približno petina staršev ocenjuje, da je bil otrok nemirnejši, pretirano aktiven, ni mogel biti dolgo pri miru (22 %, n = 1764), po drugi strani pa prijaznejši do mlajših otrok (21 %, n = 1764) ter pripravljen pomagati tistemu, ki je prizadet, vznemirjen ali se slabo počuti (19 %, n = 1764) (Slika 15).

Po ocenah staršev so bili nekateri otroci pogosteje kot pred epidemijo nesrečni, jokavi, potrti (14 %, n = 1764) in/ali so si pogosteje želeli stika z odraslimi kot z drugimi otroki (13 %, n = 1764). Pogosteje so se tudi hitro prestrašili, imeli mnogo strahov (11 %, n = 1764), pogosteje kot pred epidemijo so bili videti zaskrbljeni (10 %, n = 1764). Desetina staršev (11 %, n = 1764) je ocenila, da so bili otroci v novih situacijah pogosteje negotovi, nesamostojni, hitro so izgubili zaupanje vase, pogosteje so se tudi težje skoncentrirali, stvari so jih zlahka zmotile (10 %, n = 1764) (Slika 15).

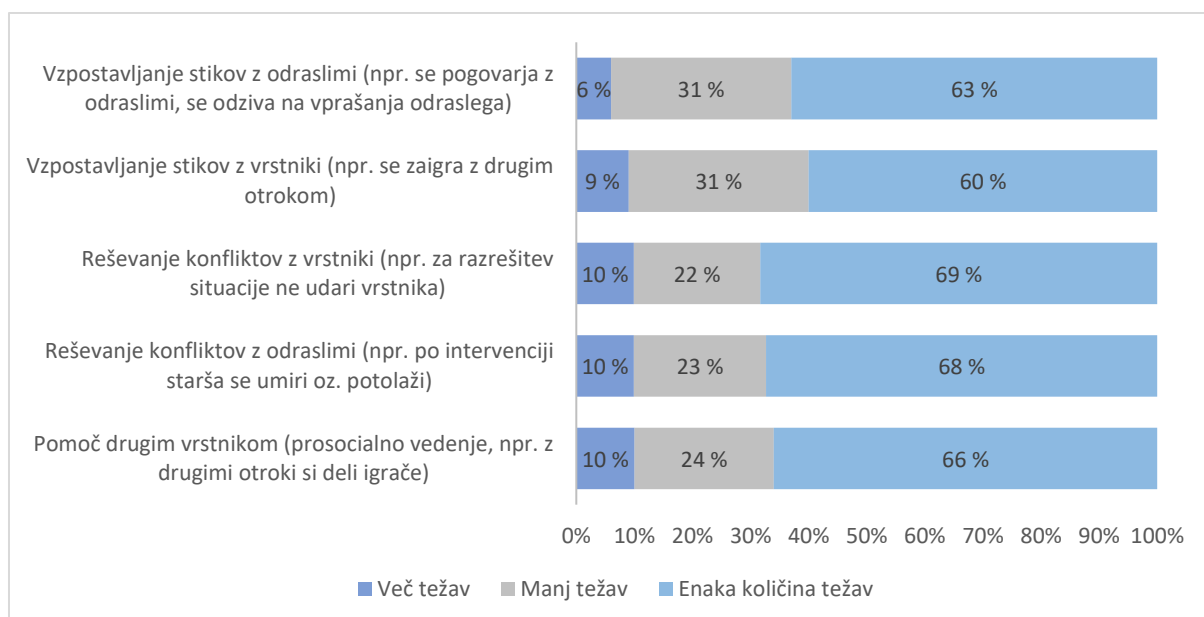
Slika 15: Spremembe v otrokovem socialnem vedenju in čustvenem izražanju ter doživljanju v času delnega zaprtja vrtcev (starši) (n = 1764)

Na področju **čustveno-osebnostnega razvoja** najbolj izstopa upoštevanje pravil, saj je četrtna staršev (24 %, n = 1764) ocenila, da so imeli otroci s tem več težav kot pred epidemijo (Sika 16).

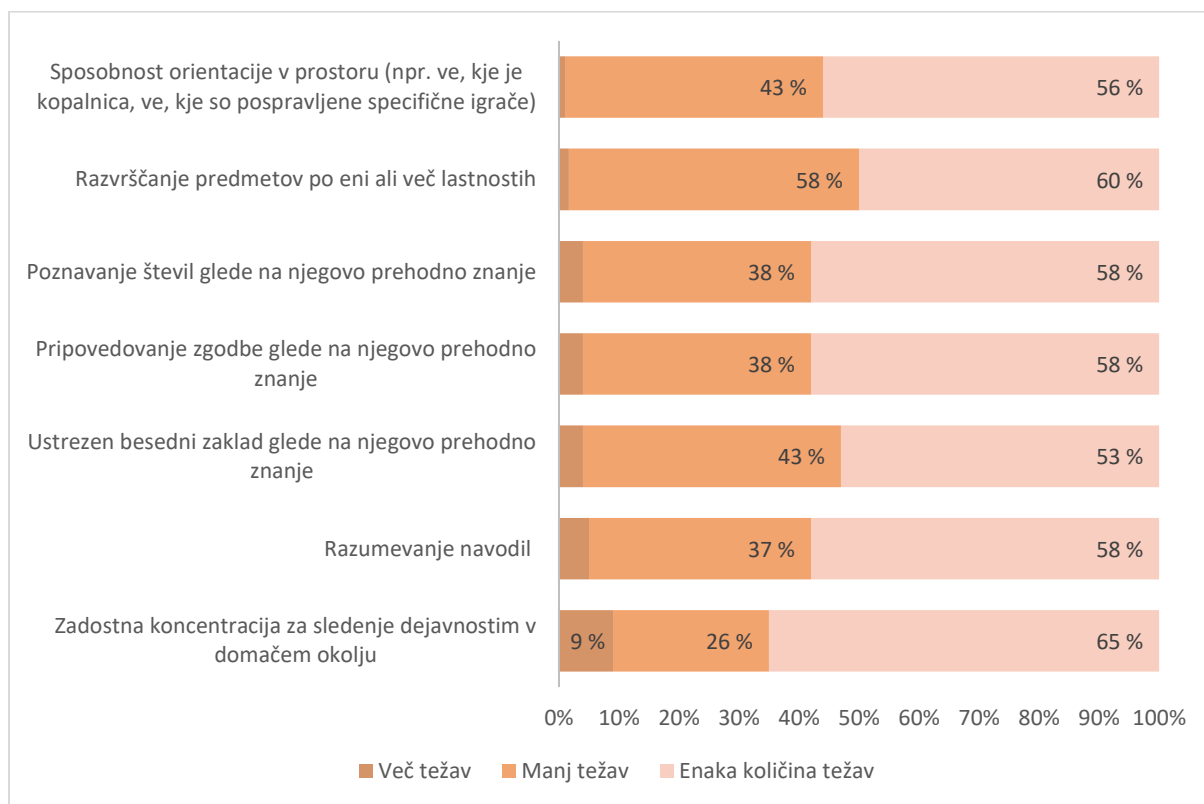
Slika 16: Spremembe vedenja na področju čustveno-osebnostnega razvoja otrok v času delnega zaprtja vrtcev (starši) (n = 1764)

Na področju **socialnega razvoja** desetina staršev ocenjuje, da so imeli otroci v času delnega zaprtja vrtca več težav glede prosocialnega vedenja (10 %, n = 1764), reševanja konfliktov z odraslimi (10 %, n = 1764) in/ali vrstniki (10 %, n = 1764) ter vzpostavljanja stikov z vrstniki (9 %, n = 1764) in/ali odraslimi (6 %, n = 1764), približno dve tretjini staršev pa ocenjujeta, da so imeli otroci na omenjenih postavkah socialnega razvoja enako količino težav kot pred epidemijo (Slika 17).

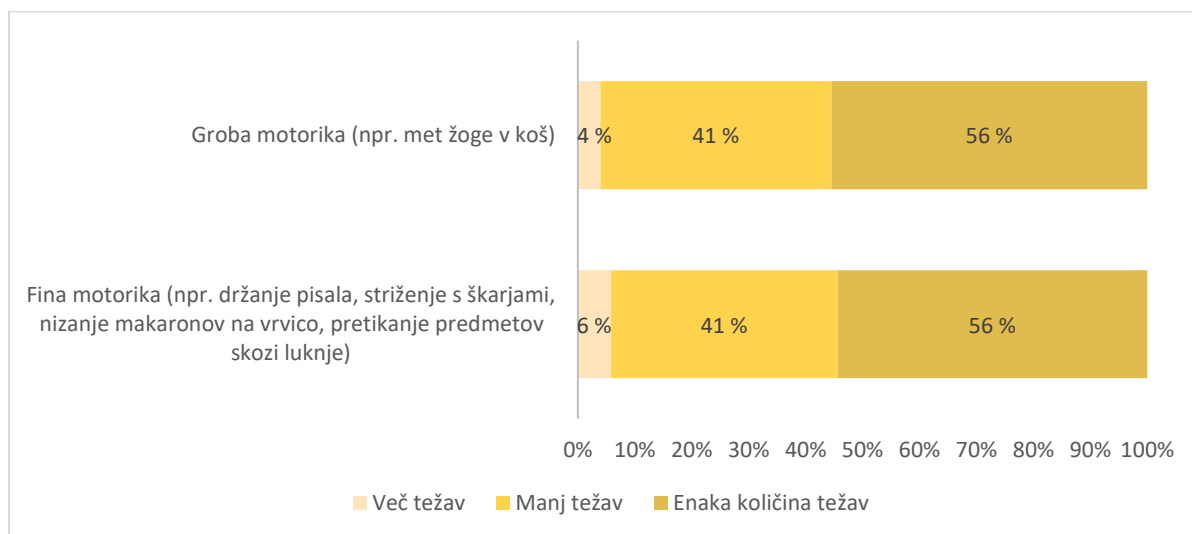
Slika 17: Spremembe vedenja na področju socialnega razvoja otrok v času delnega zaprtja vrtcev (starši) (n = 1764)

Dobra polovica do dve tretjini staršev (53–65 %, n = 1764) sta ocenili, da so imeli otroci enako količino težav na vseh postavkah **spoznavno-zaznavnega razvoja**, desetina staršev (9 %, n = 1764) pa je ocenila, da so imeli otroci več težav glede zadostne koncentracije za sledenje dejavnostim v domačem okolju (Slika 18).

Slika 18: Spremembe vedenja na področju spoznavno-zaznavnega razvoja otrok v času delnega zaprtja vrtcev (starši) (n = 1764)

Na področju **telesno-gibalnega razvoja** polovica staršev ocenjuje, da so imeli otroci enako količino težav na področju tako fine (53 %, n = 1764) kot grobe motorike (56 %, n = 1764), dve petini staršev ocenjujeta, da so imeli otroci manj težav kot pred epidemijo. O več težavah s fino motoriko pri otrocih poroča 6 % staršev, o več težav z grobo motoriko pri otrocih pa 4 % staršev (n = 1764) (Slika 19).

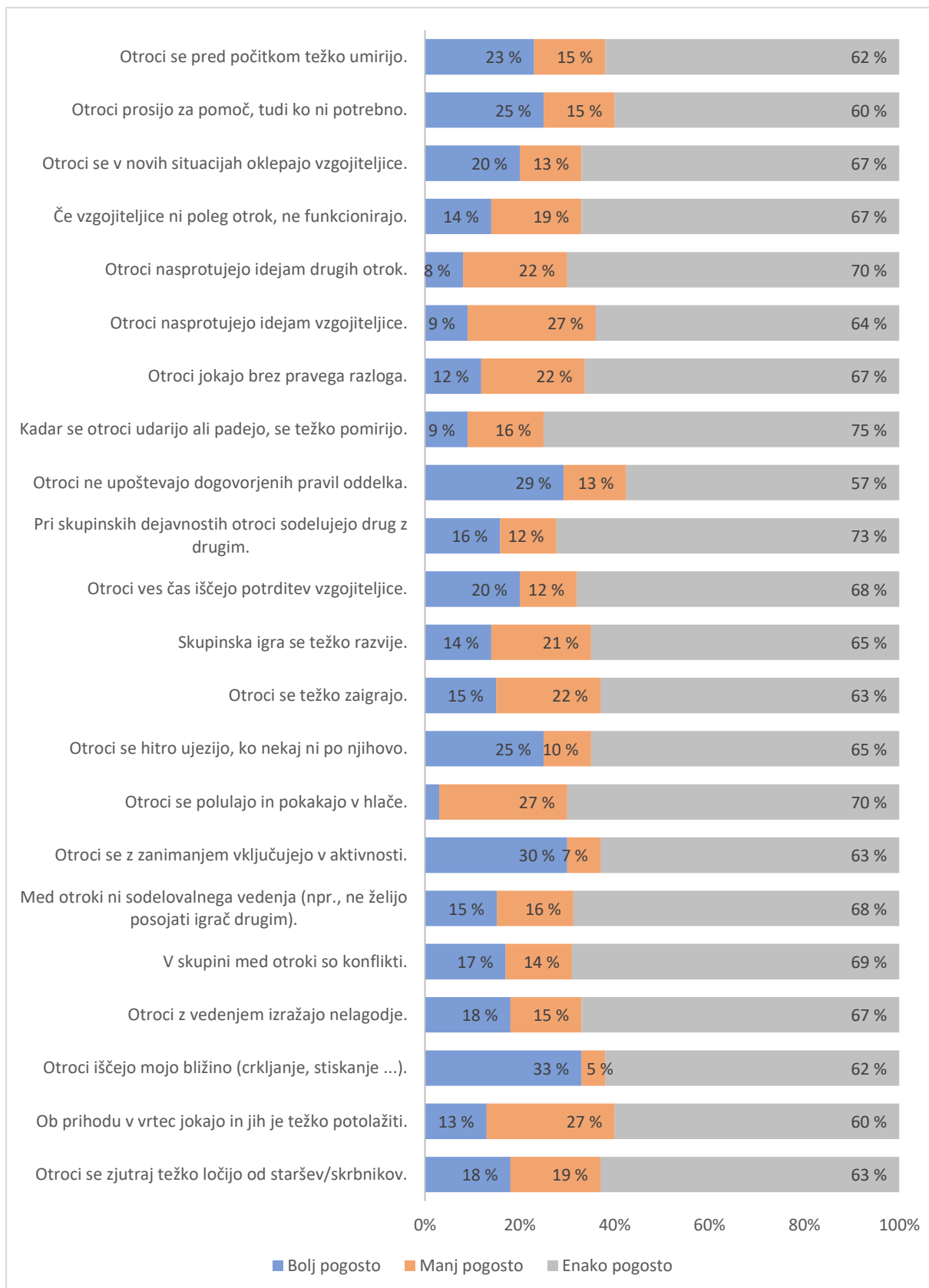

Slika 19: Spremembe vedenja na področju telesno-gibalnega razvoja otrok v času delnega zaprtja vrtcev (starši) (n = 1764)

Ponovna vrnitev otrok v vrtce

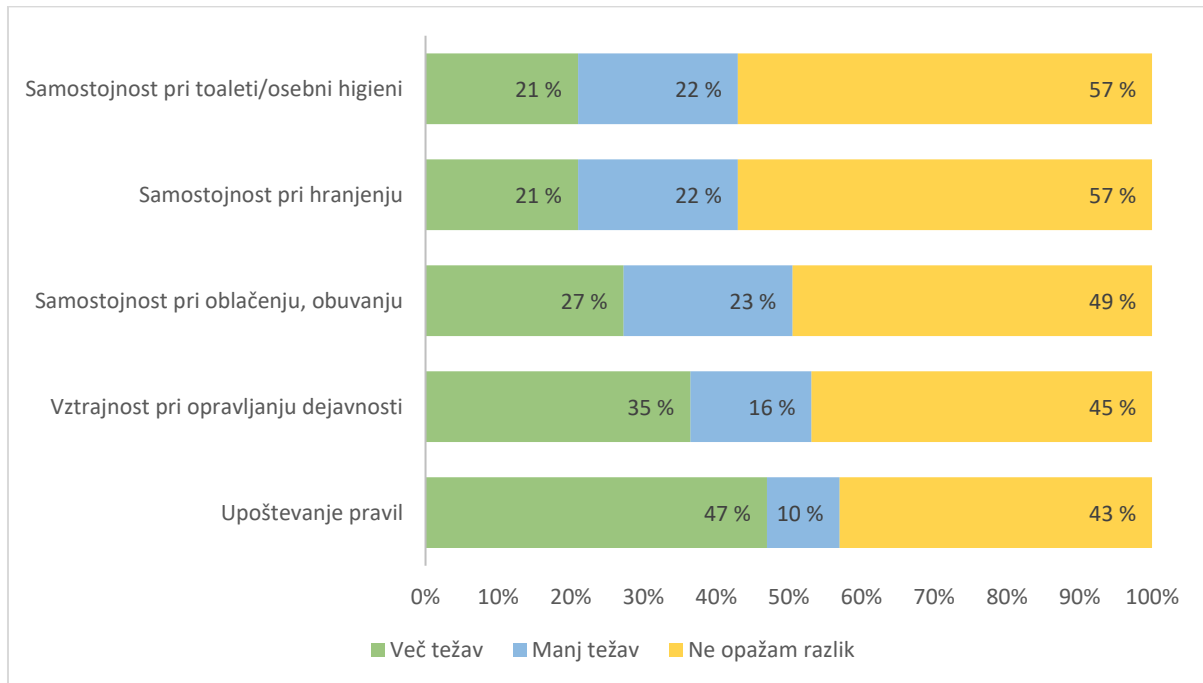
Odgovori se nanašajo na čas, ko so se vrtci znova odprli za vse otroke (po januarju 2021). Rezultati predstavljajo odgovore SD.

Po mnenju približno tretjine SD se po ponovni vrnitvi v vrtce po trimesečnem delnem zaprtju pri otrocih kot pogostejša kažejo vedenja: *»otroci iščejo mojo bližino (crkljanje, stiskanje, ...)«* (33 %, n = 441), *»otroci se z zanimanjem vključujejo v aktivnosti«* (30 %, n = 441), *»otroci ne upoštevajo dogovorjenih pravil oddelka«* (29 %, n = 441) (Slika 20).

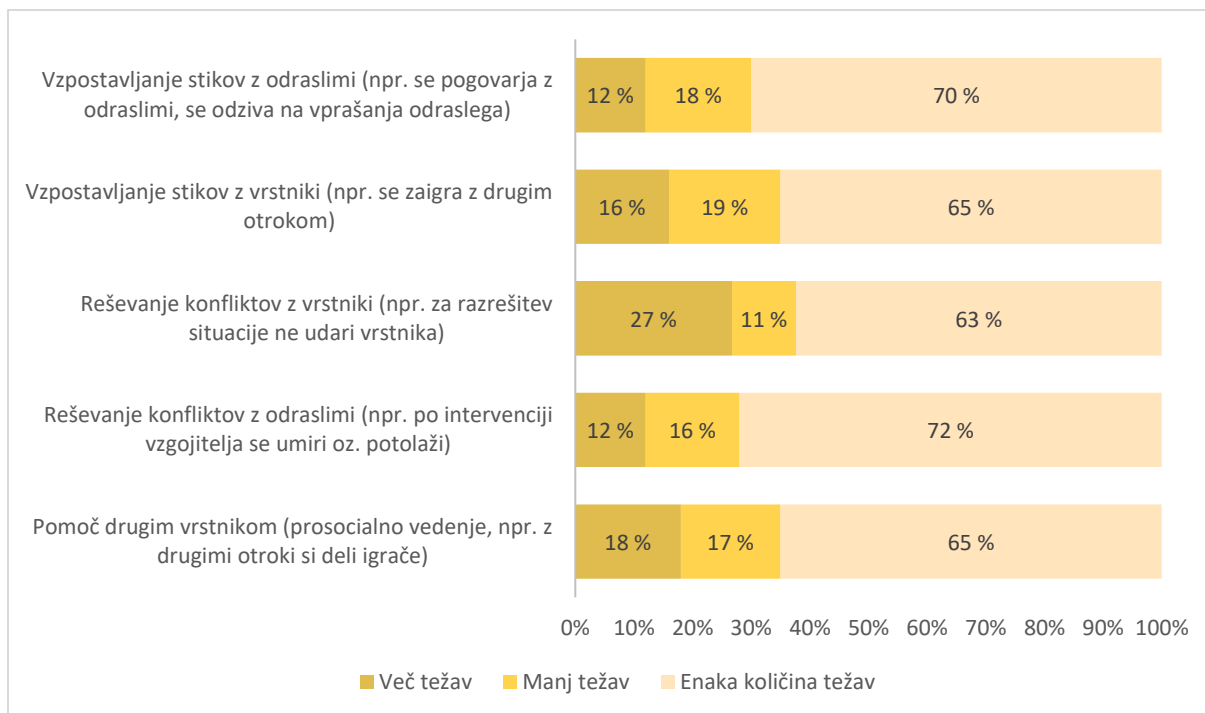
Slika 20: Trenutna pogostost (po januarju 2021) pojavljanja navedenih vedenj otrok v primerjavi s pogostostjo v času pred dolgotrajnim zaprtjem vrtca (v mesecih septembru in oktobru 2020) (SD) (n = 441)

Na področju **čustveno-osebnostnega** razvoja je skoraj polovica SD (47 %, n = 441) opazila več težav na področju upoštevanja pravil, dobra tretjina (35 %, n = 441) jih je opazila več težav glede vztrajnosti pri opravljanju dejavnosti, slaba tretjina SD (27 %, n = 441) je opazila več težav pri samostojnosti za oblačenje, obuvanje, petina jih je opazila več težav na področju samostojnosti za hranjenje (21 %, n = 441) ter osebne higiene (19 %, n = 441) (Slika 21).

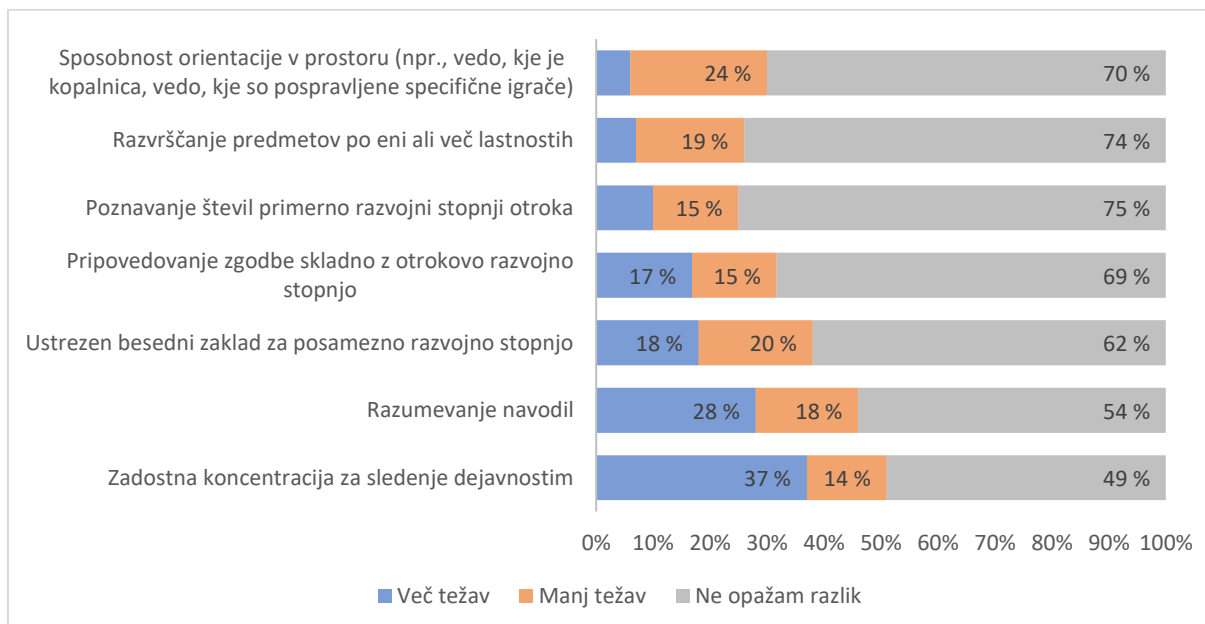
Slika 21: Ocena pojavnosti posameznih vedenj znotraj čustveno-osebnostnega razvoja (SD) (n = 441)

Na področju **socialnega** razvoja so imeli otroci po ocenah slabe tretjine SD (27 %, n = 441) po trimesečnem delnem zaprtju več težav pri reševanju konfliktov z vrstniki, slaba petina SD (18 %, n = 441) je ocenila, da so imeli otroci več težav na področju prosocialnega vedenja ter vzpostavljanja stikov z vrstniki (16 %, n = 441) (Slika 22).

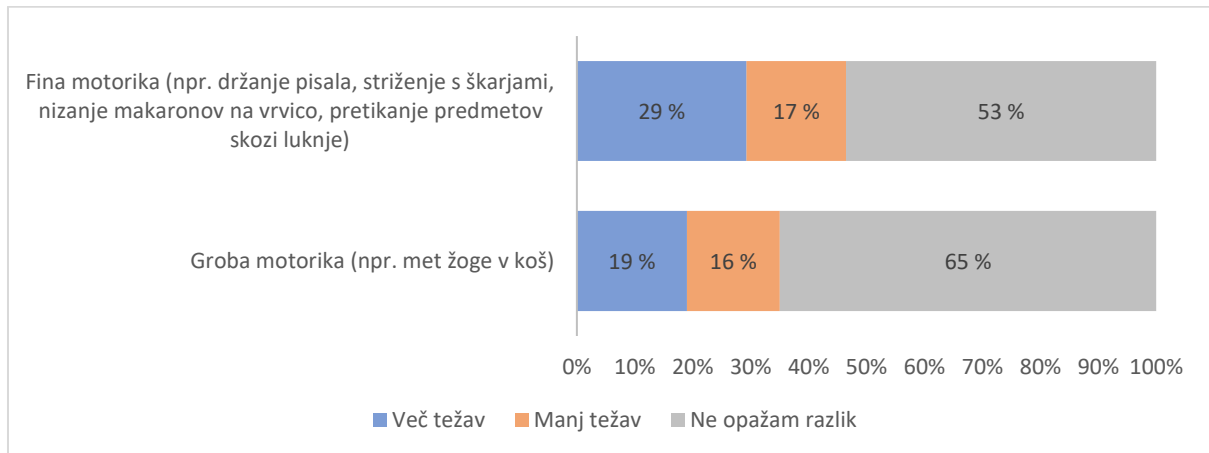
Slika 22: Ocena pojavnosti posameznih vedenj znotraj socialnega razvoja (SD) (n = 441)

Na področju **spoznavno-zaznavnega razvoja** so imeli otroci več težav kot prej glede zadostne koncentracije za dejavnost (37 %, n = 441) in razumevanja navodil (28 %, n = 441). Po oceni slabe petine SD so imeli otroci po vrnitvi v vrtec tudi več težav na področju besednega zaklada (18 %, n = 441) ter pripovedovanja zgodb (17 %, n = 441), manj težav kot pred zaprtjem vrtcev pa so SD opazili glede sposobnosti orientacije v prostoru (24 %, n = 441) ter pri razvrščanju predmetov po eni ali več lastnostih (19 %, n = 441) (Slika 23).

Slika 23: Ocena pojavnosti posameznih vedenj znotraj spoznavno-zaznavnega razvoja (SD) (n = 441)

Na področju **telesno-gibalnega razvoja** več kot polovica SD (53–65 %, n = 441) ni opazila razlik, kljub temu pa jih je slaba tretjina ocenila, da so imeli otroci več težav s fino motoriko (29 %, n = 441), petina pa, da so imeli več težav z grobo motoriko (19 %, n = 441) (Slika 24).

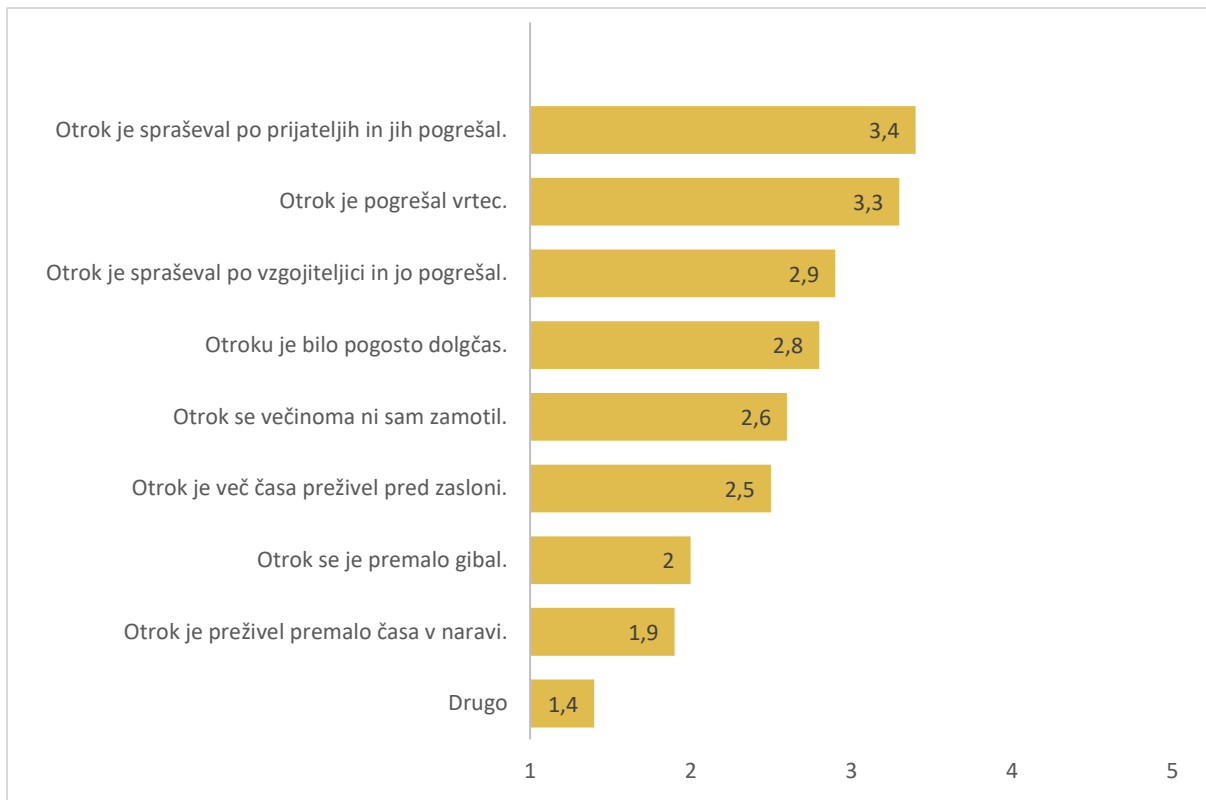

Slika 24: Ocena pojavnosti posameznih vedenj znotraj telesno-gibalnega razvoja (SD) (n = 441)

Počutje otrok v času, ko niso obiskovali vrtca

Odgovori se nanašajo na celoten čas razglašene epidemije, ko otroci niso hodili v vrtec (torej na čas popolnega in/ali delnega zaprtja vrtcev). Rezultati predstavljajo odgovore staršev.

Starši so na petstopenjski lestvici ocenili, da je bilo obdobje, ko njihov otrok ni hodil v vrtec, zanj v določeni meri naporno, saj je spraševal po prijateljih in jih pogrešal (povpr. 3,4; n = 1734), prav tako je pogrešal vrtec (povpr. 3,3; n = 1734), spraševal je tudi po vzgojiteljicah in jih pogrešal (povpr. 2,9; n = 1734). Da mu je bilo pogosto dolgčas, so starši ocenili kot srednje prisotno (povpr. 2,8; n = 1734), da se večinoma ni sam zamotil (povpr. 2,6; n = 1734) in da je več časa preživel pred zasloni (povpr. 2,5; n = 1734), pa kot manj prisotno. Iz odgovorov je razbrati, da se otrok ni premalo gibal (povpr. 2,0; n = 1734) ali preživel premalo časa v naravi (povpr. 1,9; n = 1734) (Slika 25).

Slika 25: Dejavniki, ki so povzročali dodaten napor, težave in stiske pri otrocih, ko niso obiskovali vrtca (starši) (n = 1734)

(1 – sploh ni bilo prisotno, 5 – je bilo zelo prisotno)

Drugo, kar je otroku po mnenju staršev še povzročalo težave in stiske oz. je bilo zanj naporno: »pomanjkanje novih izzivov« (f = 3, n = 1734); »otrok je postal bolj zaprt vase in je težje navezoval socialne stike« (f = 1, n = 1734); »bil je osamljen« (f = 1, n = 1734); »ni počel koristnih stvari« (f = 1, n = 1734). Starši so zaradi službenih obveznosti težko zagotavljali rutinske dejavnosti (f = 2, n = 1734), »premalo je bilo usmerjenih dejavnosti« (f = 1, n = 1734). Po drugi strani pa se je po mnenju nekaterih staršev otrok »zelo dobro počutil« (f = 1, n = 1734), »ni bilo večjih težav ob zaprtju vrtca« (f = 1, n = 1734) in je bil »pogosto zunaj v naravi« (f = 1, n = 1734).

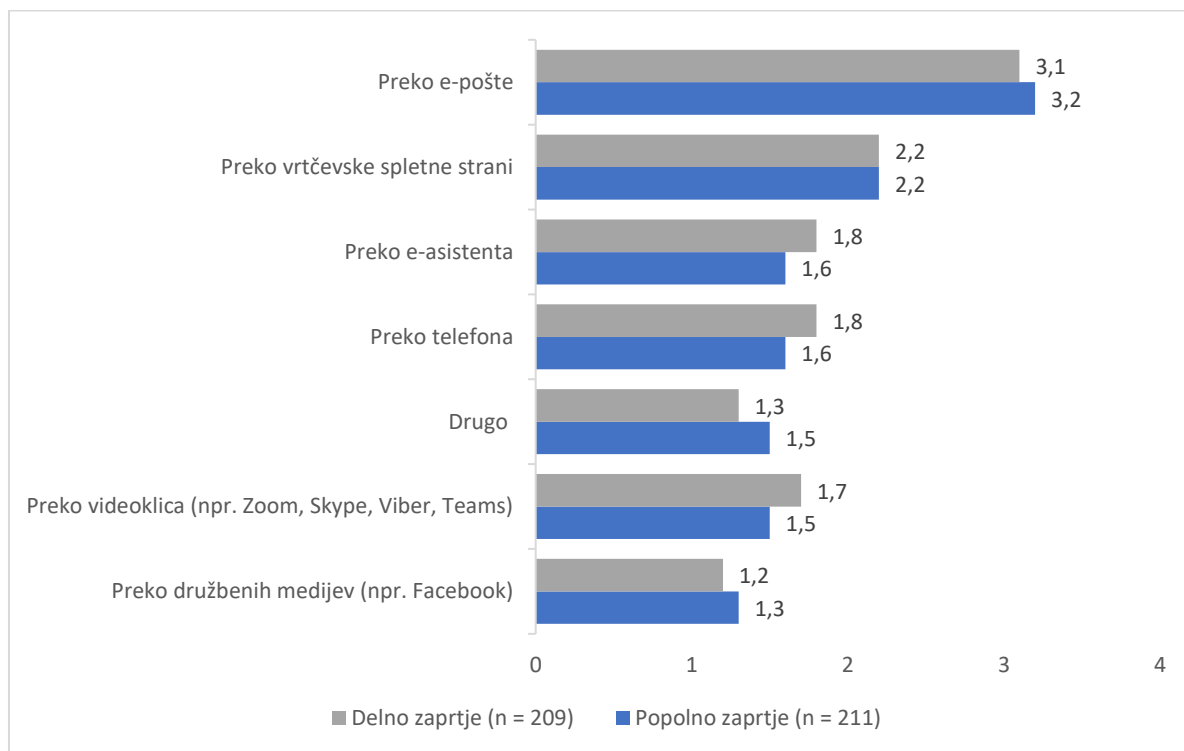
PROCES VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA

Rezultati v zvezi s procesom vzgoje in izobraževanja v času epidemije bolezni covid-19 se nanašajo na odgovore SD.

Delo na daljavo

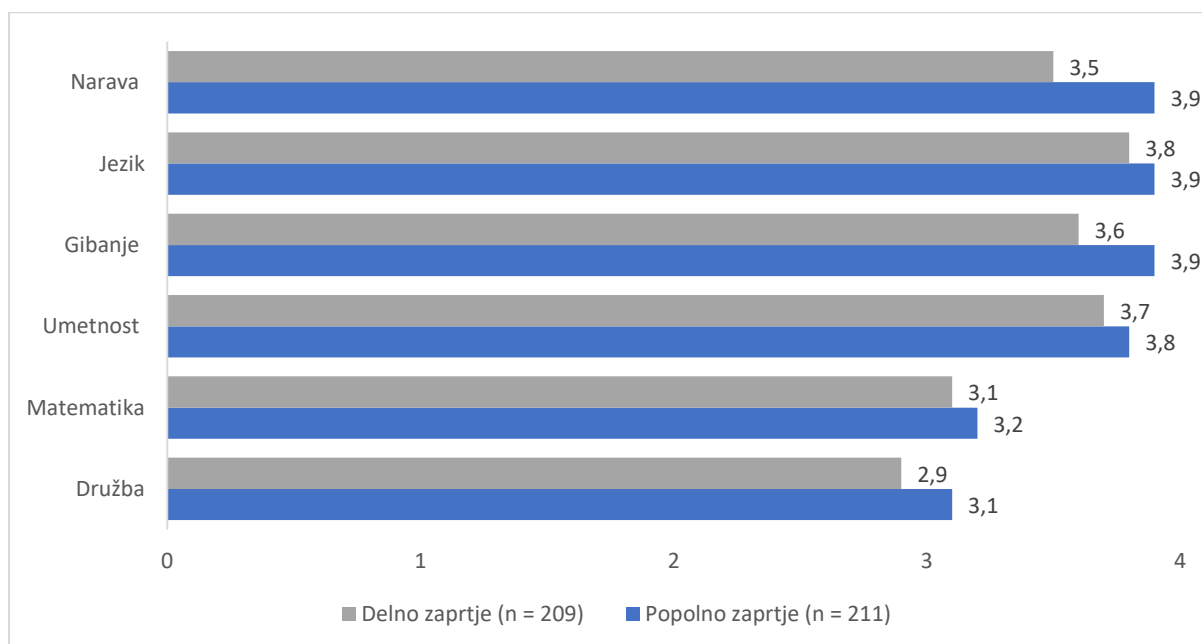
SD so v vprašalniku izrazili mnenje, da VIZ-dela (še zlasti v predšolskem obdobju) ne gre izvajati na daljavo. Strinjali so se, da otroci potrebujejo osebni stik, ki ga je na daljavo nemogoče nuditi. Dejali so tudi, da se vrtci ne bi smeli zapirati v celoti in omogočati zgolj nujnega varstva, »saj se je izkazalo, da delo v mehurčkih poteka dobro« (SD, odprti odgovori).

So pa SD tako v času popolnega kot tudi delnega zaprtja vrtcev pripravljali dejavnosti za otroke in starše, ki so jim jih posredovali preko različnih kanalov: najpogosteje, v povprečju enkrat na teden, preko e-pošte, enkrat do dvakrat na mesec pa preko vrtčevske spletne strani (Slika 26).

Slika 26: Načini in pogostost vzpostavljanja stika z družinami – popolno in delno zaprtje (SD) (0 = nikoli, 1 = vsaj enkrat v celotnem obdobju, 2 = enkrat do dvakrat na mesec, 3 = enkrat na teden, 4 = večkrat na teden)

SD so v času popolnega in delnega zaprtja vrtcev v povprečju skoraj vedno v dejavnostih, ki so jih pripravljali, zajeli naslednja področja kurikula: gibanje, jezik, narava in umetnost; pogosto so zajeli kurikularni področji družba in matematika (Slika 27).

Slika 27: Pogostost področji dejavnosti kurikula, zajetih v dejavnostih na daljavo – popolno in delno zaprtje (SD) (0 = nikoli, 1 = redko, 2 = občasno, 3 = pogosto, 4 = vedno)

Neposredno delo

Na neposredno delo je najbolj vplivalo uresničevanje higienskih priporočil NIJZ, kar smo že opisali v poglavju »Uresničevanje priporočil za preprečevanje širjenja okužb z boleznijo covid-19«. V zvezi s higienskimi priporočili NIJZ so nekateri SD zapisali, da so jih tako ali tako upoštevali že prej, uvedli so le pogostejše čiščenje in pranje igrač. Se je pa upoštevanje higienskih priporočil NIJZ izkazalo kot negativna posledica za otroke, saj je bilo *»manj sodelovalnega učenja, a več čiščenja«* (SD, odprti odgovori). Zelo so pogrešali odpadni, nestrukturiran, senzoričen material, s katerim otroci veliko bolj razvijajo kreativnost, domišljijo kot pa z bolj strukturiranimi igračami. SD so zapisali, da so otroci pogrešali tudi igro s plišastimi igračami, z dojenčki, oblačili. Pri gibanju na zunanjih površinah so bili omejeni, zaradi zagotavljanja t. i. mehurčkov so bili otroci deležni veliko manj gibalnih izzivov (povzeto po odprtih odgovorih SD).

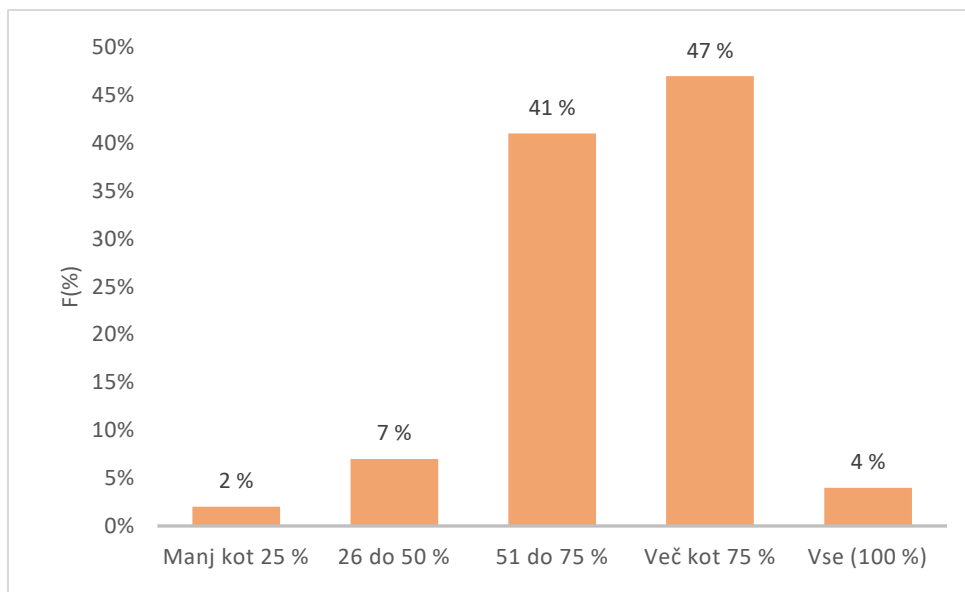
SD so poročali, da je delo postalo še bolj načrtovano, v smislu, s katerimi igračami se bodo otroci igrali, kako bodo zagotavljali »mehurčke«, po drugi strani pa smo izvedeli, da kar četrtnina SD (26 %, n = 316) ni oblikovala nobenih priprav za delo v oddelkih nujnega varstva (glej Sliko 14).

Več je bilo razkuževanja, čiščenja, skrbi za higieno. En strokovni delavec je zapisal: *»Večji pritisk je bil na pedagoške delavce, četudi smo imeli manj otrok.«* (SD, odprti odgovori) Po drugi strani pa so *»manjše skupine omogočale posvečanje posamezniku in še boljše poznavanje otrok«* (SD, odprti odgovori). Na tej osnovi in osnovi zagotavljanja vsaj minimalne distance v oddelku, ki jo je bilo zelo težavno oz. zlasti v prvem starostnem obdobju celo nemogoče zagotavljati, je iz odgovorov SD mogoče razbrati priporočilo za znižanje normativa otrok v oddelku.

Kot smo že izpostavili v podpoglavju »Prevladujoča medicinsko-higienska paradigma«, so SD izrazili nestrinjanje z nošnjo zaščitne maske, saj je ovirala neverbalno komunikacijo, otroci jih niso razumeli, glas (predvsem na zunanjih površinah) ni bil dovolj prodoren – posledično so maske predstavljale neposredno nevarnost za otroke.

Realizacija zastavljenih ciljev

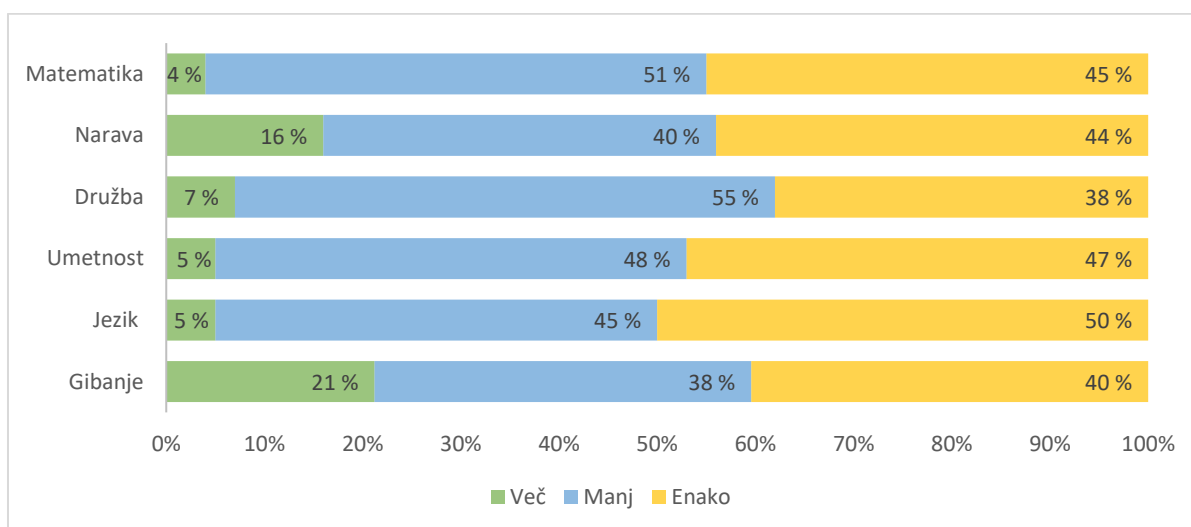
V zvezi z zastavljenimi cilji je nekaj SD zapisalo, da so oz. bodo zastavljene cilje nadoknadili, večina pa jih je menila, da cilji zaradi večmesečnega zaprtja vrtca ne bodo realizirani v celoti. Skoraj polovica (46 %, n = 447) vprašanih SD je ocenila, da bodo uresničili več kot tri četrtine v letnem delovnem načrtu oddelka zastavljenih ciljev. Približno enak delež (41 %) pa jih je ocenil, da bodo uresničili med polovico in tremi četrtinami vseh zastavljenih ciljev (Slika 28).

Slika 28: Ocena uresničitve v letnem delovnem načrtu oddelka zastavljenih ciljev šolskega leta 2020/2021 (SD) (n = 447)

SD so predvsem menili, da se nekaterih dejavnosti, ki se lahko odvijajo v jesensko-zimskem času, ne da izvajati v pomladno-poletnem. Poleg tega so ob ponovnem odprtju več pozornosti namenili dejavnostim za lažji prehod v vrtec, navajanje na dnevno rutino, vzpostavitev zaupanja v vrtec in strokovne delavke kot pa realizaciji zastavljenih ciljev po kurikularnih področjih.

Tisti SD, ki so bili mnenja, da bodo zastavljene cilje uspeli realizirati, so pripisali, da bodo realizirani v manjšem obsegu oz. ne tako poglobljeno, se jih je pa večina strinjala, da veliko ciljev s področja družbe ne bo realiziranih, saj so po ponovnem odprtju še vedno veljali ukrepi preprečevanja druženja, združevanja oddelkov, sodelovanja s starši ipd. Več je bilo v šolskem letu 2020/2021 po mnenju SD realiziranih ciljev s področij gibanje in narava (Slika 29).

Slika 29: Ocena realizacije načrtovanih ciljev po posameznih kurikularnih področjih v šolskem letu 2020/2021 (SD) (n = 447)

Delo v spremenjenih razmerah

Izkazalo se je, da mora biti SD »v veliki meri fleksibilen, se prilagajati trenutni situaciji in mirno ter pravilno odreagirati« (SD, odprti odgovori).

Nujno pa je, da je vsak SD opremljen z znanji za uporabo IKT, da ima ustrezno opremo (računalnik) ter da so tudi igralnice ustrezno IKT-podprte (ustrezna oprema, internet) (SD, odprti odgovori).

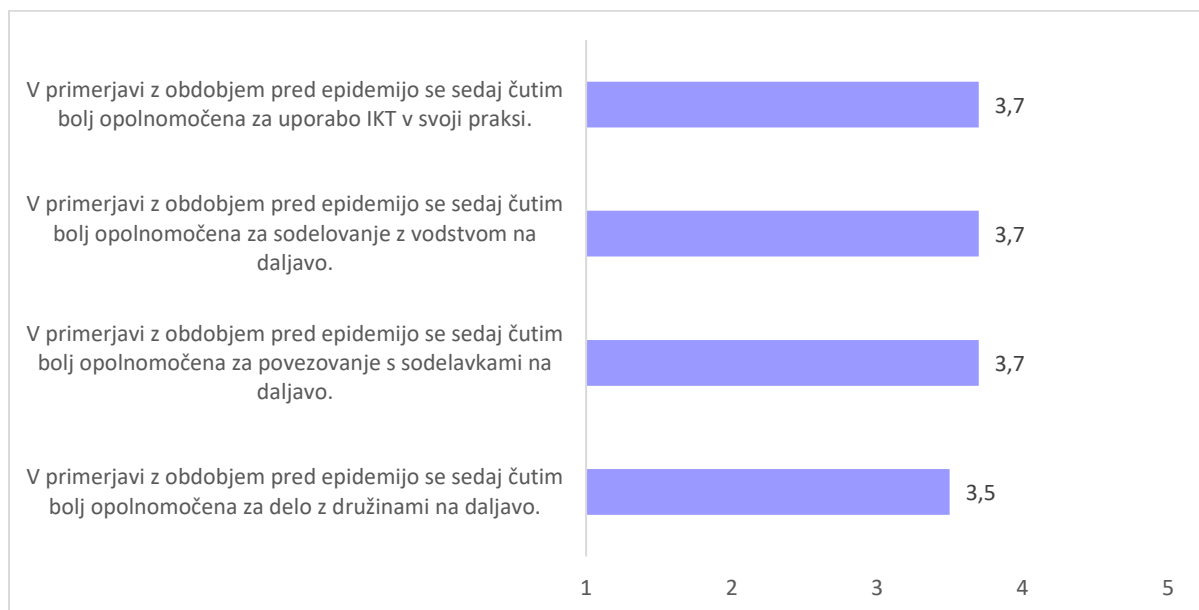
PODPORA STROKOVNIM DELAVCEM

Povezovanje z drugimi na daljavo

Za uspešno povezovanje z drugimi na daljavo in za profesionalni razvoj, ki poteka pod pogoji dela na daljavo, je potrebno znanje za rokovanje z IKT-orodji. S tem v zvezi izpostavljamo tako s strani VD kot tudi SD večkrat izraženo potrebo po usposabljanju za uporabo IKT ter opremljanju vrtcev z ustrezno opremo.

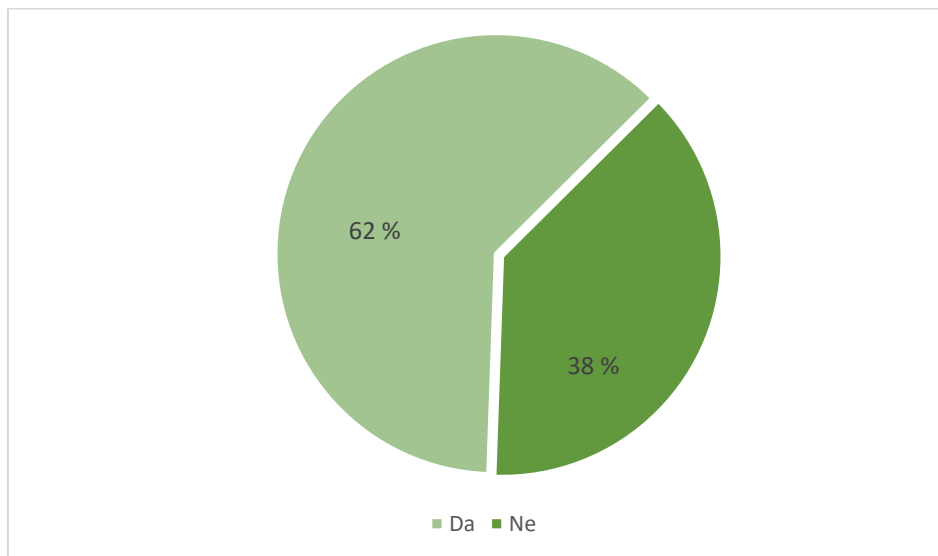
Nekateri SD so zapisali, da so bili deležni usposabljanj za uporabo IKT, veliko se jih je tudi samoizobraževalo predvsem zaradi novonastalih razmer. V splošnem pa lahko na podlagi odgovorov zaključimo, da si SD želijo (še več) usposabljanj na tem področju, saj je potreba po uporabi IKT vsak dan večja. VD dodajajo, da je »povezovanje strokovnih delavcev lahko v veliko pomoč tudi na področju IKT, kjer lahko tisti, ki so bolj veščji v uporabi IKT, pomagajo tistim, ki jim tega znanja primanjkuje, oz. drug drugemu nudijo oporo« (VD, odprti odgovori).

SD smo vprašali za oceno njihove usposobljenosti za povezovanje in delo na daljavo. V povprečju so se nagibali k strinjanju, da se v primerjavi z obdobjem pred epidemijo sedaj čutijo bolj opolnomočeni za povezovanje s sodelavci na daljavo (povpr. 3,7; n = 436), za uporabo IKT v svoji praksi (povpr. 3,7; n = 436) in za sodelovanje z vodstvom na daljavo (povpr. 3,7; n = 436). Glede opolnomočenosti za delo z družinami na daljavo povprečna ocena nekoliko odstopa od neodločenosti (povpr. 3,5; n = 436) (Slika 30).

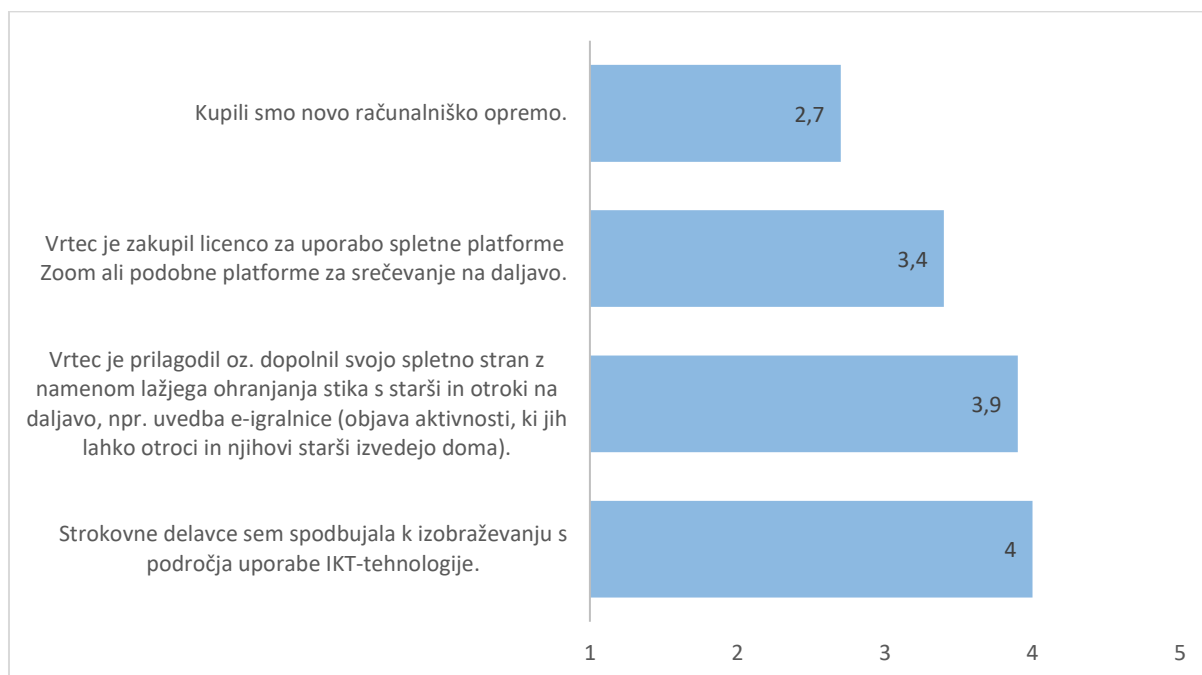
Slika 30: Stališča SD do podpore in pridobivanja novih znanj v času epidemije bolezni covid-19 (n = 436) (1 = sploh se ne strinjam, 2 = ne strinjam se, 3 = sem neodločena, 4 = strinjam se, 5 = popolnoma se strinjam)

Dve tretjini SD sta poročali še, da sta v času epidemije pridobili nova znanja, ki so jima omogočila dvig kompetenc na področju IKT (62 %, n = 436) (Slika 31).

Slika 31: Ocena pridobljenih dodatnih znanj, ki SD omogoča dvig kompetenc za povezovanje in delo na daljavo (n = 436)

Za sodelujoče vrtece velja, da so VD v času razglašene epidemije SD spodbujali k izobraževanju s področja uporabe IKT (povpr. 4,0; n = 97). Nakup nove računalniške opreme ni bil najpogostejša praksa v sodelujočih vrtcih (povpr. 2,7; n = 97), v nekoliko več primerih pa drži, da je vrtec zakupil licenco za uporabo spletne platforme Zoom ali podobne platforme za srečevanja na daljavo (povpr. 3,4; n = 97) (Slika 32).

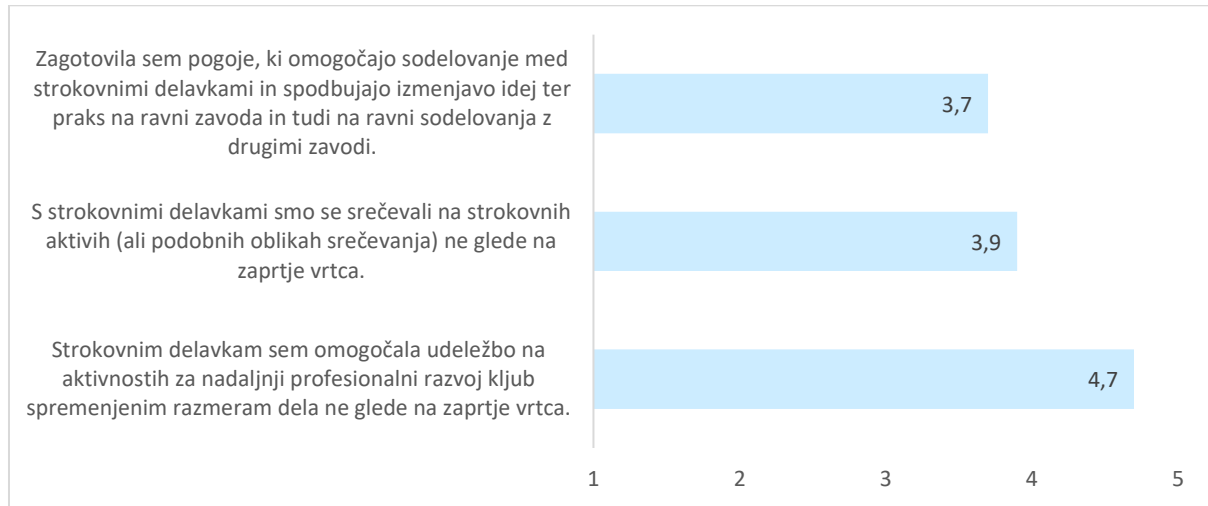

Slika 32: Organizacija dela na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije v času razglašene epidemije (VD) (n = 97)

(1 – sploh ne drži za naš vrtec, 5 – popolnoma drži za naš vrtec)

Dejavnosti profesionalnega razvoja

Skoraj popolnoma drži, da so VD v sodelujočih vrtcih SD omogočali udeležbo na aktivnostih za nadaljnji profesionalni razvoj kljub spremenjenim razmeram dela, in sicer ne glede na zaprtje vrtca (povpr. 4,7; n = 97). Za sodelujoče vrtce drži tudi, da so se s SD srečevali na strokovnih aktivih (ali podobnih oblikah srečevanja) ne glede na zaprtje vrtca (povpr. 3,9; n = 97). V nekoliko manjši meri drži, da so VD zagotovili pogoje, ki so omogočali sodelovanje med SD in spodbujali izmenjavo idej ter praks na ravni zavoda in tudi na ravni sodelovanja z drugimi zavodi (povpr. 3,7; n = 97) (Slika 33).

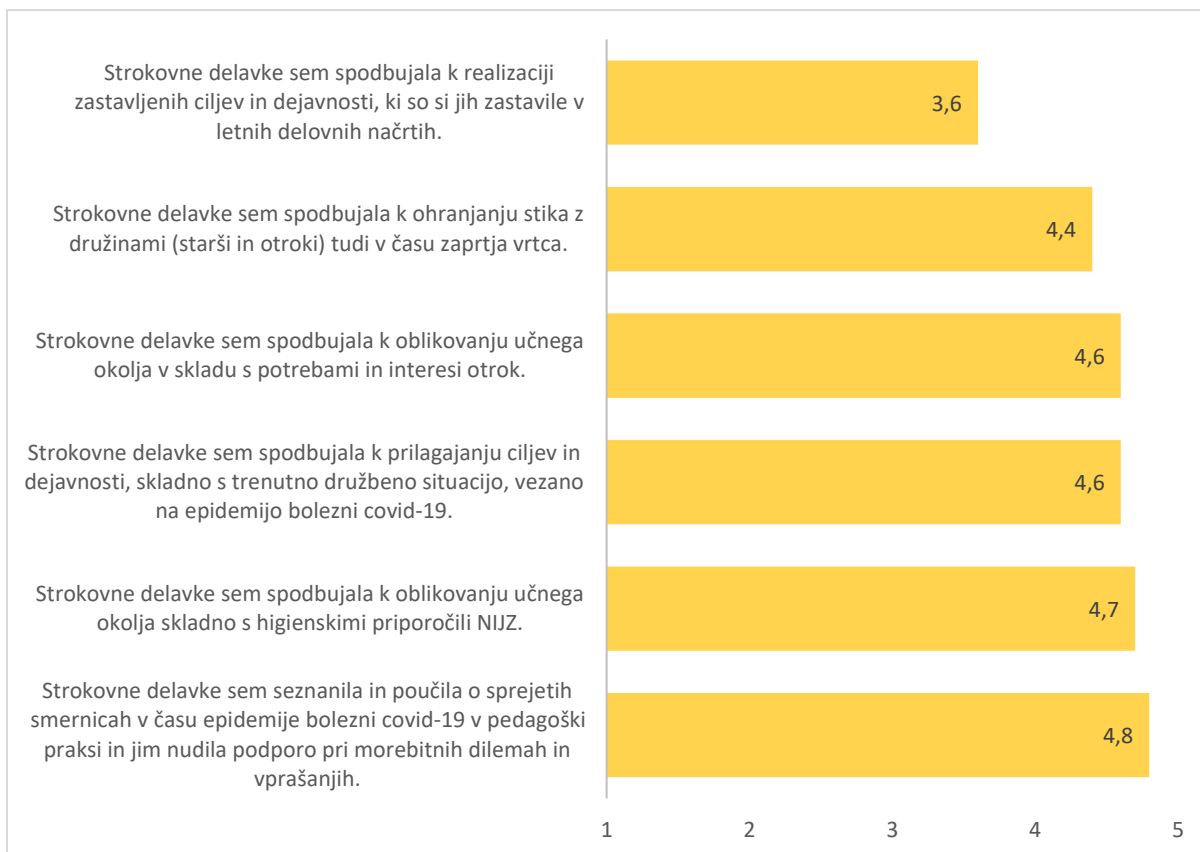
Slika 33: Organizacija dela na področju profesionalnega razvoja SD v času razglašene epidemije (VD) (n = 97) (1 – sploh ne drži za naš vrtec, 5 – popolnoma drži za naš vrtec)

SD so pohvalili dejavnosti profesionalnega razvoja, ki so potekale na daljavo. Izrazili so, da so se lahko udeležili večjega števila izobraževanj/usposabljanj kot sicer, saj ni bilo potrebe po velikih organizacijskih spremembah. Pohvalili so tudi spletne seminarje, pri katerih so lahko sami izbirali čas poslušanja in tempo izvajanja. Kot manj pozitivno so izpostavili visoke kotizacije spletnih seminarjev, zato se jih niso mogli udeležiti vsi, in »*participiranje na spletnih srečanjih v domačem okolju, kjer se ne moreš 100-odstotno posvetiti srečanju, saj se odzivaš tudi na potrebe otrok, za katere npr. nimaš zagotovljenega ustreznega varstva*« (SD, odprti odgovori).

Iz odgovorov SD ugotavljamo še, da nekatera usposabljanja niso bila na voljo vsem strokovnim delavcem, npr. vzgojiteljem predšolskih otrok – pomočnikom vzgojitelja.

Strokovna (in moralna) podpora

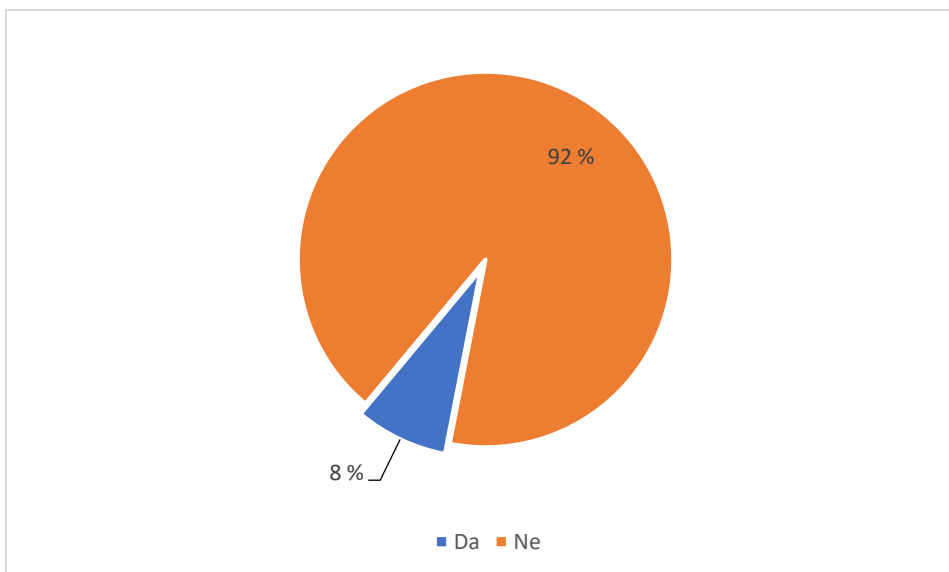
Strokovna podpora, ki so je bili v spremenjenih razmerah SD deležni s strani VD, je bila omejena na seznanitev in poučitev o sprejetih smernicah v času epidemije bolezni covid-19 v pedagoški praksi ter nudenje podpore pri morebitnih dilemah in vprašanjih (povpr. 4,8, n = 97). Skoraj popolnoma drži tudi, da je vodstvo SD spodbujalo k oblikovanju učnega okolja skladno s higienskimi priporočili NIJZ (povpr. 4,7, n = 97), prilagajanju ciljev in dejavnosti skladno s trenutno družbeno situacijo, vezano na epidemijo bolezni covid-19 (povpr. 4,6, n = 97), ter oblikovanju učnega okolja v skladu s potrebami in interesi otrok (povpr. 4,6, n = 97). Za sodelujoče vrtce drži tudi, da je vodstvo SD spodbujalo k ohranjanju stika z družinami (starši in otroki) tudi v času zaprtja vrtca (povpr. 4,4, n = 97), niti spodbujali niti ne spodbujali pa so k realizaciji zastavljenih ciljev in dejavnosti, ki so si jih SD zastavile v letnih delovnih načrtih (povpr. 3,6, n = 97) (Slika 34).

Slika 34: Delovanje vodstva v odnosu do ostalih deležnikov v času razglašene epidemije (VD) (n = 97) (1 – sploh ne drži za naš vrtec, 5 – popolnoma drži za naš vrtec)

Glede na odgovore VD je strokovno podporo SD nudila tudi svetovalna služba, in sicer v okviru povezovanja z drugimi strokovnjaki, ki sicer vstopajo v vrtčevski prostor (zunanjji izvajalci DSP, logopedi, specialni pedagogi itd.). Svetovalna služba je v okviru podpore SD pripravljala različna gradiva z *»vajami, tehnikami za spodbujanje otrokovega socialno-čustvenega razvoja«*, posredovala je nabor *»različnih dejavnosti s področja gibanja (s poudarkom na izvajanju prostem)«*, sodelovala pri *»skupnem ustvarjanju zbirke idej za delo z otroki doma (za starše) in za delo z otroki v nujnem varstvu«* (VD, odprti odgovori). Organizirala je tudi izobraževanje na daljavo ter skrbela za *»redna (neobvezna) tedenska zoom srečanja vseh strokovnih delavcev«*. Poleg tega je nudila *»(psihofizično) podporo vzgojiteljicam v kriznih situacijah za delo z otroki«* ter pomoč pri uporabi IKT (VD, odprti odgovori).

SD v splošnem niso izražali potrebe po dodatnih oblikah podpore, kot so jih že bili deležni, saj jih je le 8 % (n = 433) odgovorilo, da bi si želeli še kakšno dodatno obliko podpore (Slika 35). Iz odgovorov SD glede dodatne podpore pa lahko povzamemo, da bi si kljub vsemu želeli več podpore s strani svetovalne službe, predvsem za delo z otroki s posebnimi potrebami. Želeli bi si tudi več idej in poenotena navodila za delo z družinami na daljavo, več podpore vodstva pri navezovanju stikov z družinami in pri ohranjanju stika z njimi, prav tako pa tudi več podpore pri uporabi IKT, usposabljanje za uporabo IKT ter pravočasnejše informacije glede organizacije dela (SD, odprti odgovori).

Slika 35: Potreba po dodatni podpori (SD) (n = 433)

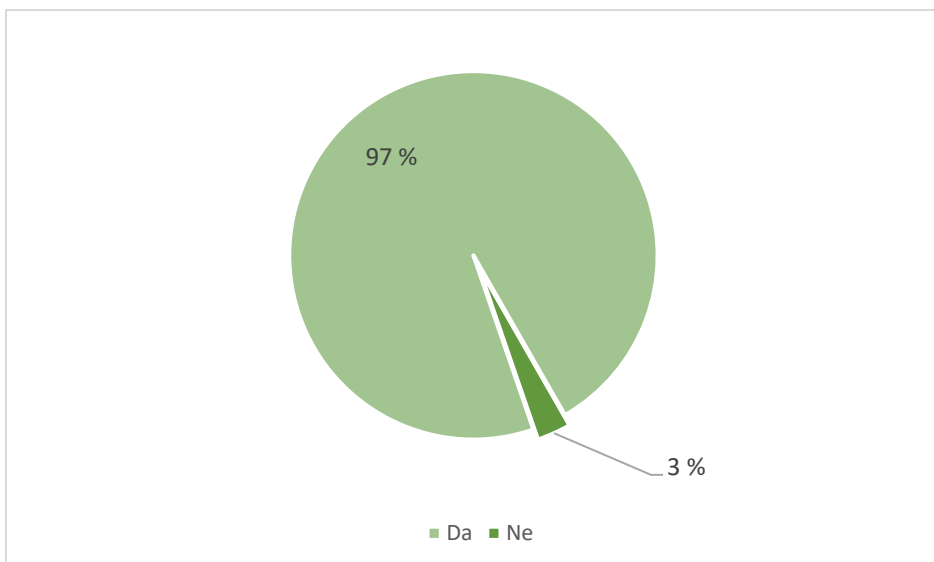
VD so izrazili, da so imeli oni sami pomembno vlogo tudi kot motivatorji, saj so SD delovali v nepredvidljivih razmerah in je bila visoka motivacija zelo pomembna. *»Še več svojega dela bi morala nameniti pohvalam zaposlenih za trud in opravljeno delo, ki nam je mnogokrat samoumevno«* (VD, odprti odgovori). Pri tem so jasno poudarili, da so tudi sami potrebovali podporo pristojnih institucij: *»[...] ter po drugi strani biti slišan, voden, s pravočasnimi – verodostojnimi informacijami, ki bodo veljale in se ne dnevno spreminjale«* (VD, odprti odgovori). VD so zapisali še, da so si želeli več medsebojnega povezovanja – *»Povezovanje vodstvenih delavcev v aktive na regijskem in medregijskem nivoju«* (VD, odprti odgovori) – ter več neposredne podpore – *»Zagotoviti podporo vodstvu, supervizijo in razmisliti, ali smo resnično edini, ki v tej državi nismo ogroženi«* (VD, odprti odgovori).

PODPORA DRUŽINAM

Vzpostavljanje stika z družinami

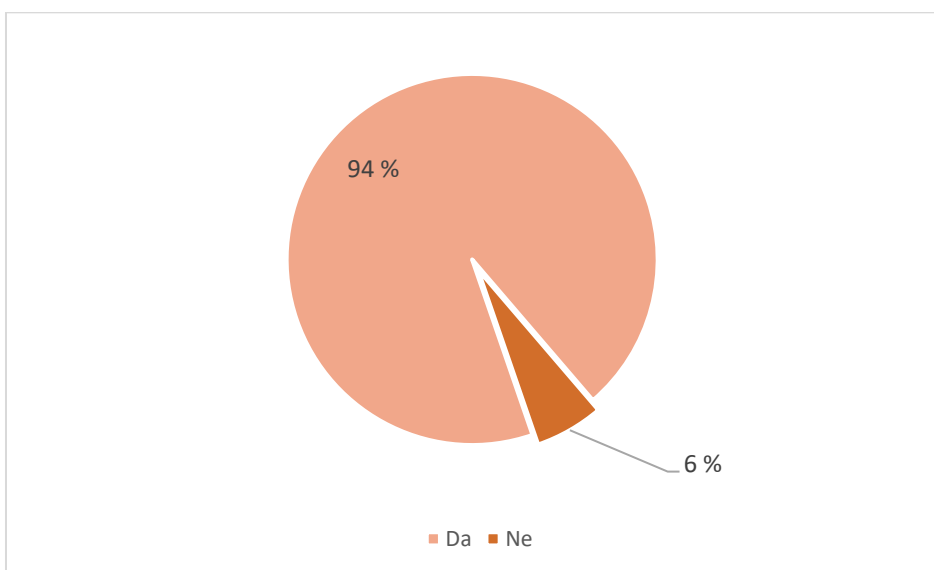
V splošnem velja, da VD v času popolnega zaprtja vrtcev (16. marec do 18. maj 2020) SD niso odrejali nalog, temveč so jih le spodbujali oz. priporočali, da ohranjajo stik s starši in z otroki. Kljub izraženim zgolj priporočilom so VD zapisali, da so jih SD v veliki meri upoštevali, so pa med njimi obstajale razlike (eni SD so se veliko bolj angažirali kot drugi, odvisno tudi, so zapisali VD, od povratnih informacij s strani staršev – v primerih, ko so se starši veliko odzivali, so se bolj angažirali tudi SD).

Iz odgovorov VD ugotovimo, da so v času popolnega zaprtja vrtcev skoraj vsi vrtci (97 %, n = 116) še dodatno stopili v stik z družinami; to pomeni, da so starše poleg tega, da so jih obvestili o zaprtju in ponovnem odprtju vrtca, še dodatno (vsaj enkrat) kontaktirali (Slika 36).

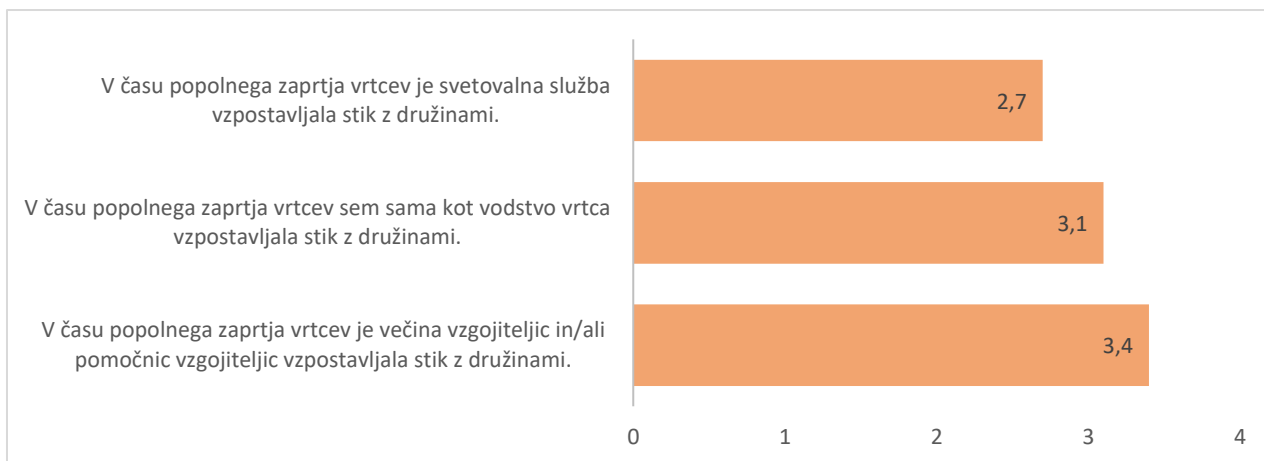
Slika 36: Vzpostavljanje stika z družinami v času popolnega zaprtja vrtcev (VD) (n = 116)

Z vsemi družinami so stik uspeli vzpostaviti v 94 % sodelujočih vrtcev (n = 111), v preostalih vrtcih (6 %, n = 111) družin niso kontaktirali oz. uspeli kontaktirati iz naslednjih razlogov: starši niso bili dosegljivi preko e-pošte niti preko telefona. Kontaktirali so jih preko spletne strani, e-pošte in/ali eAsistenta, vendar niso imeli povratne informacije s strani vseh staršev in posledično niso vedeli, ali so jih njihova obvestila dosegla (Slika 37).

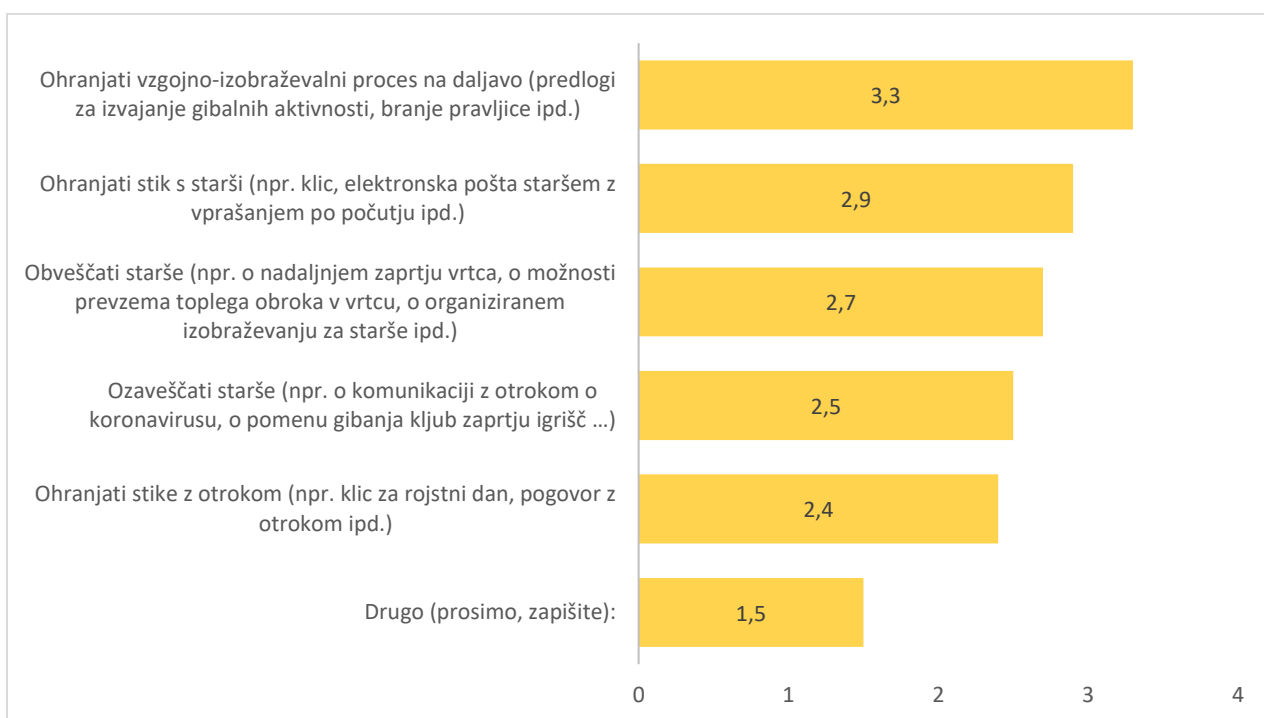
Slika 37: Vzpostavljen stik z vsemi družinami v času popolnega zaprtja vrtcev (VD) (n = 111)

Iz odgovorov VD ugotovimo, da je v času popolnega zaprtja vrtcev večina SD v povprečju enkrat na teden (3,4; n = 111) vzpostavljala stik z družinami, prav tako vodstvo, čeprav nekoliko manj pogosto (povpr. 3,1; n = 111). Svetovalna služba je v času popolnega zaprtja vrtcev stik z družinami vzpostavljala najmanj pogosto (povpr. 2,7; n = 111) (Slika 38).

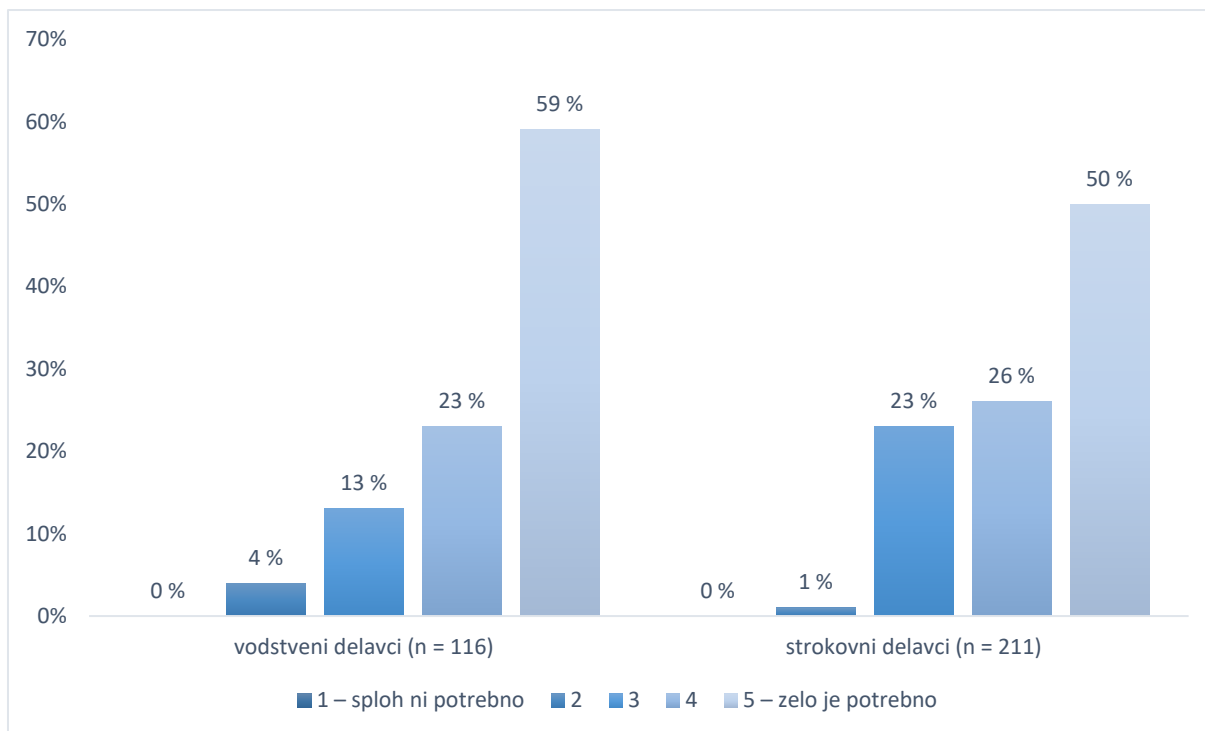
Slika 38: Pogostost vzpostavljanja stikov med vrtcem in družinami v času popolnega zaprtja vrtcev (VD) (n = 111) (0 – nikoli, 1 – vsaj enkrat v celotnem obdobju, 2 – enkrat do dvakrat na mesec, 3 – enkrat na teden, 4 – večkrat na teden)

SD so najpogosteje (enkrat na teden) stik z družinami vzpostavljali z namenom ohranjanja vzgojno-izobraževalnega procesa na daljavo, enkrat do dvakrat na mesec so skrbeli za ohranjanje stika s starši z namenom ozaveščanja in obveščanja staršev ter tudi ohranjanja stika z otrokom. Med odgovori »drugo« najdemo zapise primerov dejavnosti, ki jih lahko uvrstimo med v sliki že navedene namene (Slika 39).

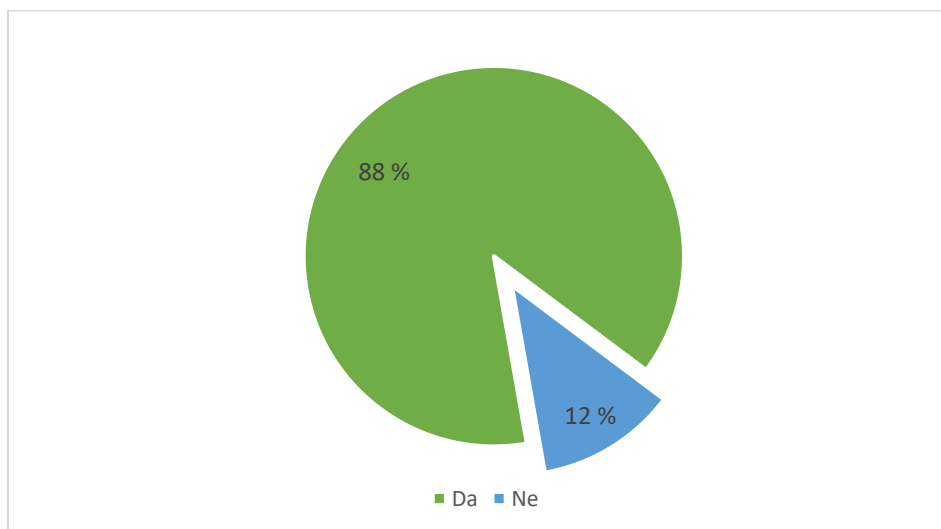
Slika 39: Pogostost vzpostavljanja stikov z družinami glede na namen stika (SD) (n = 211) (0 – nikoli, 1 – vsaj enkrat v celotnem obdobju, 2 – enkrat do dvakrat na mesec, 3 – enkrat na teden, 4 – večkrat na teden)

Da je bilo ohranjanje stika med vrtcem in družino v času popolnega zaprtja vrtcev nepotrebno, ni menil nihče od VD in SD. Da pa je bilo zelo potrebno, je menilo 59 % VD (n = 116) in 50 % SD (n = 211) (Slika 40).

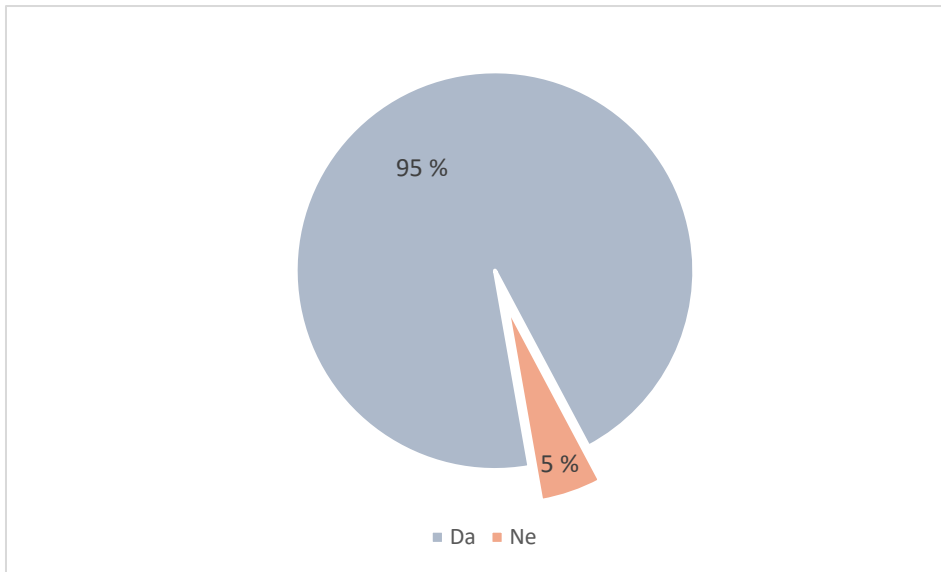
Slika 40: Mnenje glede pomembnosti ohranjanja stika med vrtcem in družino v obdobju popolnega zaprtja vrtcev (VD, SD)

V času delnega zaprtja vrtcev (od 26. oktobra 2020 do januarja 2021) je v stik z družinami, ki svojih otrok niso vključile v nujno varstvo, še dodatno stopilo 88 % (n = 110) v raziskavi sodelujočih vrtcev (pomeni, da so jih poleg obvestila o zaprtju vrtca vsaj enkrat še dodatno kontaktirali) (Slika 41). (V času popolnega zaprtja je to storilo 97 % vrtcev, n = 116; glej Sliko 36.)

Slika 41: Vzpostavljen stik med vrtcem in družinami, ki svojih otrok niso vključile v oddelke nujnega varstva, v celotnem obdobju delnega zaprtja vrtcev (VD) (n = 110)

Z vsemi družinami, ki svojih otrok niso vključile v nujno varstvo, so stik uspeli vzpostaviti v 95 % sodelujočih vrtcev (n = 97) (Slika 42). (V času popolnega zaprtja v 94 % vrtcev, n = 111; glej Sliko 37).

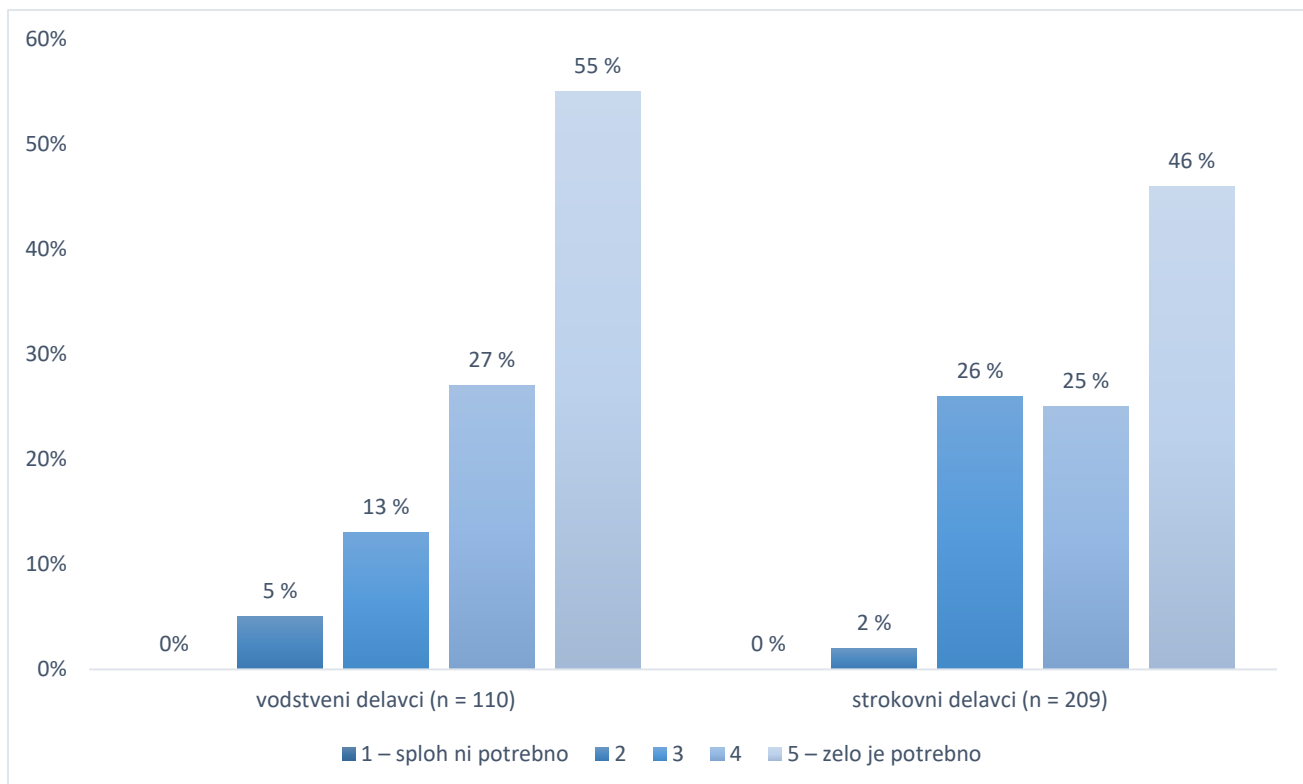

Slika 42: Uspešnost pri vzpostavljanju stika z vsemi družinami v času delnega zaprtja vrtcev (VD) (n = 97)

V preostalih vrtcih (5 %, n = 97) (Slika 42) niso kontaktirali oz. uspeli kontaktirati družin zato, »ker nismo začutili interesa v družinah« (VD, odprti odgovori). Sicer so starše tedensko obveščali o možnostih vključitve, vendar »v kolikor se [starši] niso odzvali vzgojiteljici oddelka, jih s strani vodstva nismo dodatno kontaktirali« (VD, odprti odgovori) oz. »če se starši niso obrnili na nas z vprašanji ali nas prosili za pomoč, jih nismo dodatno osebno kontaktirali« (VD, odprti odgovori). Pogostost vzpostavljanja stikov z družinami je bila podobna kot v času popolnega zaprtja.

Intenzivnost komuniciranja z družinami je bila torej odvisna od motiviranosti tako SD kot tudi staršev: »Nekaterim je bilo to všeč, nekateri so povedali, da jim je bilo to nepotrebno. Ob celodnevem delu na daljavo s šoloobveznimi otroki oz. kot njihova službena obveza so z vrtčevskimi otroki raje izkoristili prosti čas za igro na prostem.« To je bil npr. tudi eden izmed razlogov, da so bile dejavnosti, ki jih je ponujal vrtec, neobvezne za starše.

Da je bilo ohranjanje stika med vrtcem in družino v času delnega zaprtja vrtcev nepotrebno, ni menil nihče od VD in SD. Da pa je bilo zelo potrebno, je menilo 55 % VD (n = 110) in 46 % SD (n = 209) (Slika 43), kar predstavlja nižji delež tako VD kot SD v primerjavi z obdobjem popolnega zaprtja vrtcev (glej Slika 40).

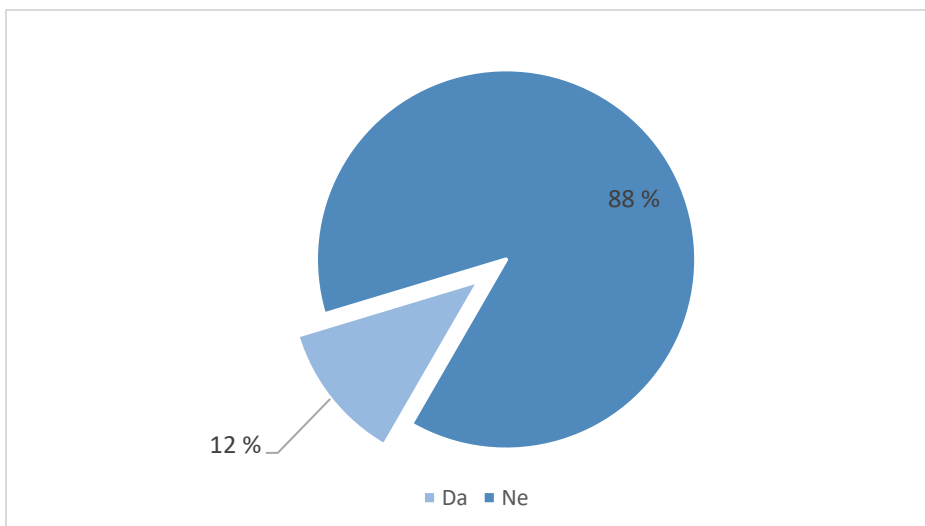
Slika 43: Mnenje glede pomembnosti ohranjanja stika med vrtcem in družino v obdobju delnega zaprtja vrtcev (VD, SD)

Podpora staršem v času popolnega in/ali delnega zaprtja vrtcev

VD so v večini primerov zapisali, da je bilo zelo pomembno, da so kljub neznanu situaciji, v kateri so se znašli, ohranjali stik z družinami. Čeravno so zapisali, da »so se na začetku precej lovili« (VD, odprti odgovori), ker strokovni kader ni bil usposobljen za delo na daljavo in za uporabo spletnih platform za ohranjanje stikov, so preko kontaktiranja družin lahko pomagali pri reševanju stisk, s katerimi so se družine soočale. Iz odgovorov VD je v veliki meri mogoče zaznati tudi, da so imeli otroci zaradi ohranjanja stikov pri ponovnem odprtju vrtca manj težav s prilagajanjem nazaj na vrtčevsko okolje in življenje.

Ohranjanje stikov z družinami ima po mnenju VD več pomenov: »Ohranjanje stikov z družinami je zelo potrebno, saj se pri tem otrok počuti povezanega s strokovnima delavkama, še posebno, če so v družini šolajoči otroci, ki so imeli vsakodnevni stik z učiteljico. Otrok se hitreje prilagodi na ponoven vstop v vrtec, staršem je stik v pomoč in podporo v kriznih trenutkih.« Še eno razmišljanje o ohranjanju stikov z družinami pa pove naslednje: »Ohranjanje stika vrtca z družino v izrednih razmerah ni pomenilo strokovnega dela na daljavo, saj menimo, da predšolske vzgoje na daljavo ni možno opravljati, vsekakor pa pomeni izražanje skrbi institucije, v katero je vključen otrok, za otroka tudi, kadar vrtec ne obratuje. Na ta način izražamo in nudimo podporo staršem.«

V nekaj vrtcih so bile dejavnosti prilagojene glede na individualne potrebe družin. Vrtci so si želeli, da teh dejavnosti starši ne bi čutili kot obvezo in dodatno breme: »Ohranjanje stika je zelo pomembno, potrebno pa je paziti, da ne posegamo preveč v družinsko življenje in da naši stiki za starše niso obremenjujoči.« (VD, odprti odgovori) Kakšne so bile dejavnosti, prilagojene individualnim potrebam, ne vemo, saj je le 12 % vrtcev (n = 95) med starši izvedlo anketo o potrebah in željah družin glede sodelovanja med družinami in vrtcem zaradi spremenjenih razmer zaradi epidemije bolezni covid-19 (Slika 44).

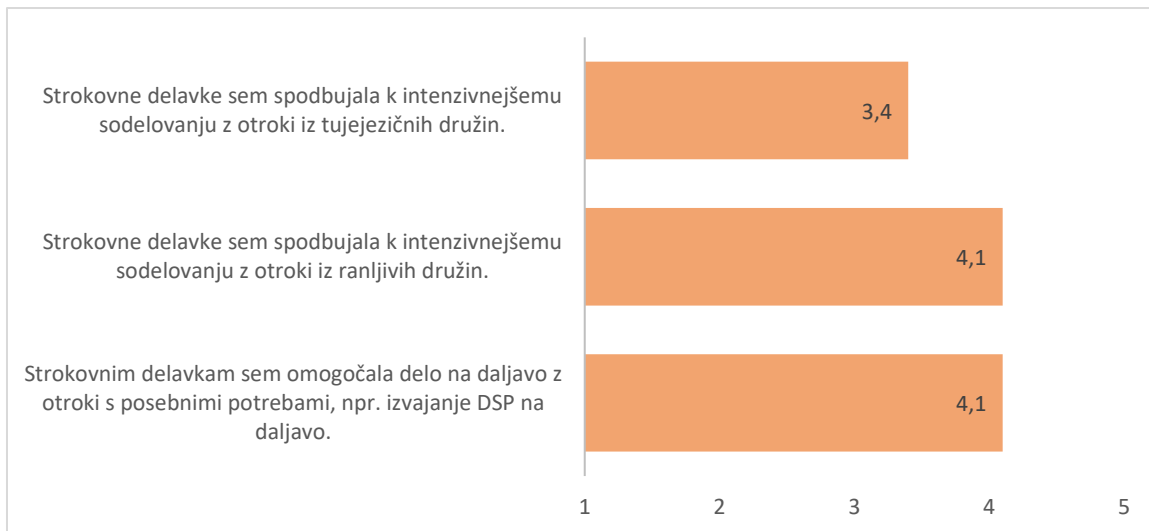
Slika 44: Izvedba ankete o potrebah in željah družin glede sodelovanja med družinami in vrtcem zaradi spremenjenih razmer zaradi epidemije bolezni covid-19 (VD) (n = 95)

SD so izpostavili tudi možnost za vzpostavljanje in ohranjanje stikov na daljavo z otroki in družinami iz različnih (rizičnih) skupin. Predvsem so menili, da je treba zagotoviti, da se bodo tovrstnih dejavnosti lahko udeleževale vse družine in da jim je pri tem potrebno nuditi podporo. Nekateri SD so tudi menili, da bi se morali povezati zgolj s tistimi družinami, ki same dajo pobudo za stik oz. se nedvoumno odzovejo, da si tega želijo. V nasprotnem primeru bi lahko starši povabilo v spletno dejavnost razumeli kot npr. prisilo, poseg v družinsko življenje oz. njihov zasebni prostor (povzeto iz odprtih odgovorov SD).

Strinjali so se, da lahko z delom na daljavo kljub vsemu dobremu, kar ponujene dejavnosti lahko prinesejo otrokom, obremenjujejo starše, ki imajo že sicer veliko skrbi; še zlasti, če se na daljavo šolajo starejši otroci in če tudi sami delajo (bodisi od doma bodisi na lokaciji zaposlitve). Zato so SD menili, da naj bodo dejavnosti, ki jih ponujajo staršem, izvedljive predvsem na prostem, z enostavnimi navodili, take, ki ne zahtevajo preveč napora s strani staršev in vsebujejo pripomočke, ki jih imajo res v večini doma ali pa jih najdejo v naravi. Pomembno je tudi, da zajamejo vsa področja kurikula za vrtce, predvsem pa, da se načrtujejo dejavnosti v naravi in dejavnosti ohranjanja dobre psihofizične kondicije. Strinjali so se, da bi bil dobrodošel zbirnik konkretnih predlogov primerov dobrih praks (povzeto iz odprtih odgovorov SD).

Podpora ranljivim skupinam (tujejezične družine, družine z otroki s posebnimi potrebami)

Podpora ranljivim skupinam, kot so tujejezične družine in družine z otroki s posebnimi potrebami (OPP), že v času nespremenjenih razmer ni idealna, sedaj pa se je pokazala kot izrazito podhranjeno področje. Za sodelujoče vrtce je sicer držalo, da so VD v času razglašene epidemije SD omogočali delo na daljavo z otroki s posebnimi potrebami (povpr. 4,1; n = 97), prav tako je držalo, da so SD spodbujali k intenzivnejšemu sodelovanju z otroki iz ranljivih družin (povpr. 4,1; n = 97). V nekoliko manjši meri (povpr. 3,4; n = 97) pa je za sodelujoče vrtce veljalo, da so VD v času razglašene epidemije SD spodbujali k intenzivnejšemu sodelovanju z otroki iz tujejezičnih družin (Slika 45).

Slika 45: Organizacija dela na področju podpore ranljivim skupinam v času razglašene epidemije (n = 97) (1 – sploh ne drži za naš vrtec, 5 – popolnoma drži za naš vrtec)

VD so menili, da mora delo z OPP in izvajanje dodatne strokovne pomoči (DSP) vsekakor potekati v živo, preko osebnega kontakta. Tako so se npr. v nekaj vrtcih organizirali, da so »pripravili pravila s področja zdravstveno-higienskega režima, poseben protokol. Ob dogovoru s starši so za uro DSP pripeljali otroka v vrtec, v prazno enoto, tako da niso imeli stika z ostalimi otroki. Starši so se pozitivno odzvali in bili veseli, prav tako so bili veseli otroci.« Vodstveni delavci so tudi menili, da morajo biti OPP vključeni v vrtec brez zahtevanega potrdila delodajalca njihovih staršev.

Če pa bi se dolgoročno izkazalo, da ni druge možnosti kot izvajanje DSP na daljavo, bi morali najprej tehnično in kadrovske opremiti vrtce ter tehnično in strokovno pomoč zagotoviti tudi staršem OPP: »To so večinoma družine, ki so v manjši meri IKT opremljene, izobražene« oz. »iskati ustrezne poti, da jih bomo dosegli kljub temu.« (VD, odprti odgovori).

Tudi SD so menili, da bi delo z OPP kljub razmeram moralo potekati v živo: »Delo na daljavo je zelo neprimerno in neuspešno.« (SD, odprti odgovori) Omogočeno bi moralo biti, da so tudi OPP lahko vključeni v oddelke nujnega varstva: » [V] mojem primeru so bili starši dečka v mesecu decembru že tako obupani, da so klicali in se dogovorili, da je otrok prišel v vrtec kljub 'nujnemu' varstvu.« (SD, odprti odgovori)

V povezavi s podporo OPP so se zapisi SD največkrat nanašali na OPP z npr. gibalnimi ovirami, motnjami avtističnega spektra ipd., najdemo pa tudi zapis, da so bili v času zaprtja vrtca zelo prikrajšani tudi otroci, katerih starši niso govorci slovenskega jezika (tudi rezultati so pokazali, da je vodstvo SD v manjši meri spodbujalo k intenzivnejšemu sodelovanju z otroki iz tujejezičnih družin). Prav tako so bili v času zaprtja vrtcev zelo prikrajšani otroci, ki so bili ravno v procesu pridobivanja odločbe o usmeritvi; zaradi zaprtja se je namreč ustavilo sodelovanje z zunanjimi institucijami, prekinilo se je izvajanje timskih srečanj ipd.: »Na tem področju pa se mi zdi, da se je otrokom naredila velika krivica, saj niti ne pridejo na obravnavo v ustreznih institucijah, tudi vloge za usmeritev sedaj potekajo počasneje.« (SD, odprti odgovori)

SD so zelo pogrešali dodatna usposabljanja za delo z OPP, izrazili so tudi željo po večji vključenosti svetovalne službe. Možnost za rešitev situacije so videli v večjem številu mobilnih specialnih pedagogov, ki bi OPP obiskovali na domu in tudi staršem nudili ustrezno podporo, ali pa v zaposlovanju mlajših, ki bi delovali kot spremljevalci OPP.

VD si zaradi podhranjenosti področja želijo ustrezne strategije države, s katero bi na dolgi rok povečali število ustreznih specialnih delavcev, ter da bi za delo z OPP in njihovimi družinami ustrezno usposobili tudi SD v vrtcih.

GLAVNI POUČENI RAZISKAVE

Raziskava o VIZ-procesu v predšolski vzgoji in njegovih učinkih v času epidemije bolezni covid-19 je pokazala, da so se vrtci čutili zapostavljene, pozabljene, kot da niso del VIZ-sistema. Pogrešali so podporo vodilnih in odgovornih institucij ter dvosmerno komunikacijo in vključevanje strokovnjakov predšolske vzgoje v sprejemanje odločitev.

Tako VD kot tudi SD so v večini primerov izražali, da je bilo poimenovanje »nujno varstvo« v času epidemije neustrezno, zaskrbljeni pa so lahko zaradi opažene izrazite prevlade medicinsko-higienske paradigme nad vzgojno-izobraževalno. V tem kontekstu smo ugotovili, da se je na račun upoštevanja higienskih priporočil močno povečal obseg dela zlasti VD in administrativnemu kadru, SD pa je upoštevanje higienskih priporočil zmanjševalo čas za neposredno delo z otroki. Prav tako se je zaradi organizacije dela, ki je zahtevala delo v t. i. mehurčkih, zmanjšala sočasna prisotnost SD v oddelku, kar je nedvomno vplivalo na kakovost dela v oddelkih. V zvezi s poimenovanjem in rabo »nujno varstvo« smo ugotovili tudi, da vrtci niso zagotavljali le varstva, temveč celosten VIZ-proces.

SD so kot pozitivno izpostavili delo v t. i. mehurčkih, ampak v smislu dela v manjših skupinah otrok, v katerih lahko v večji meri uresničujejo individualizacijo, se v večji meri prilagajajo potrebam, interesom otrok. Niso pa mehurčki razumljeni kot pozitiven ukrep v kontekstu socialnega razvoja otrok.

Zaprtje vrtcev ni imelo bistvenega finančnega vpliva na delovanje vrtcev; finančne posledice so prinesli zelo veliki stroški za razkužila, čistila, zaščitno opremo, kritje bolniških odsotnosti.

Dejavnosti profesionalnega razvoja so se premaknile na splet, večja je bila tudi dostopnost strokovnih izobraževanj, vrtci so imeli manj izdatkov za kritje potnih stroškov.

Čas epidemije je po mnenju staršev na otroke vplival v smeri zmanjšane upoštevanja pravil, kar so poleg zmanjšane vztrajnosti, težav pri koncentraciji, manjši samostojnosti pri oblačenju, težav pri reševanju konfliktov, razumevanju navodil in fini motoriki ugotovili tudi SD.

Kot zelo pomembne in potrebne so se izkazale kompetence za rabo IKT. SD sicer poročajo, da so v času epidemije na tem področju dvignili lastne kompetence, kljub vsemu pa potreba po dodatnem usposabljanju ostaja, prav tako potreba po boljši opremljenosti vrtcev z IKT.

Skoraj vsi vrtci so v času zaprtja vrtcev vsaj enkrat še dodatno stopili v stik z družinami, je pa poizvedbo glede potreb družin v epidemiji opravil le majhen delež vrtcev.

Nenazadnje ugotavljamo, da je podpora ranljivim skupinam izrazito podhranjeno področje že v času nespremenjenih razmer, v času epidemije pa se je to le še poglobilo.